

MUNIBALEHT

№ 9 — 1934

SEPTEMBER

E
E
E

Helikunstnike aadressse

Tallinna:

- Arder, A.**, konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Toompuiestee 4—8.
Einer, Helmi, konservatooriumi lauluõpetaja „Estonia” teatrimaja, tel. 460-37.
Ernesaks, Gustav, muusikaõpetaja, Lembitu 8-a—1.
Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
Hellat-Lemba, L., konservatooriumi lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
Kapp-Ruckteschel'i muusikakool, Vene tn. 16—6.
Koch, Thekla, klaverisolist, saade, tunnid, Pilve tn. 6—9.
Laan, Herbert, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.
Lamp, Karl, cellokunstnik, tunnid, V. Patarei tn. 3—2.
Lipand, Ella, konsertlaulja, häälesaadja, Raudtee tn. 66—9.
Mohrfeldt-Viitol, H., konservatooriumi van. klaveriõpetaja, V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.
Norman-Raudkats, E., Kaupmehe tn. 17—7.
Palm, Rudolf, viiulikunstnik, Raadio-Ringhääling.
Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpet., Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Klaveritööstus

K. SAAR

LIIVALAIA TN. 33. TELEFON 457-01.

Soovitab
otse töökojast **PIANIINOSID,**
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt
võrdsed välismaa kuulsamate firmade
omadega. Parimaks tõenduseks — ostud
ja soovitud muusikatundjailt.

Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-78.

Toomingas, Vold., muusikaõpetaja, koorijuht, Paldiski mnt. 42-b—6.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õpetaja, Falkpargi tn. 18—7.

Nõmme:

Bölauf, Rita, konservatooriumi itaalia keele õpetaja, grupid ja eratunnid, Nõmme (Rahumäe), Raudtee tn. 10, tel. 520-45.

Leemets, Vold., viiuli ja teoreetiliste ainete tunnid, Nõmme, Metsa tn. 12.

MUUSIKALEHE 1934. A. TELLIMISHIND:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	Kr. 2.—
Teistele	„ 2.25
Välismaale	„ 2.50

Ilmub 10 korda aastas.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Lai tän. 7. * Telefon 431-82.

SISUKORD:

Modernmuusikast ja selle stiilist — R. Heinmets.	Uuemat muusikaliteratuuri.
Teatrikunstilisi märkeid ja küsimusi — Jaan Pert.	Meeskooride nurk.
Sügisene muusikakiri Haapsalust — Ed. Koomägi.	Ooper ja kontserdid.
	Mitmesugust, illustratsioonid, naljad.

Järgmine „Muusikalehe“ nr. ilmub oktoobri lõpul.

MUUSIKALEHT

MODERNMUUSIKAST JA SELLE STILIST

R. Heinmets

Järg.

Modernmuusikas on silmatorkavalt esile tõstetud veel sekundaarsed elemendid — dünaamika ja agoogika. Nende arenemislool me ei peatu. Modernmuusikas neidki elemente on arendatud äärmuseni. Ei ole patt rääkida absoluutsest dünaamikast. Dünaamika siin on vabanenud seosest tooni ja motiivi mõistetega ning on kujunenud ainult puhta jõu avalduseks. Seda ta ei väljenda heli abil (meie mõiste järele) vaid toonisünnitustega, mida pigem võiks nimetada müraaks. Selleks kasutatakse isegi meloodilisi instrumente (Hindemith, süit 1922). Loomulikult omavad igasugused löökriistad ja muud mehaanilised vahendid suuremat tähtsust. Need ei ole enam üksi kaasaskäivad tegurid, vaid neid võib ka võtta kui eraldi asetatud iseseisvaid väljendusvahendeid. Säärast „müramuusikat“, kus tegutsevad ainult löökriistad, on loodud küllaltki (Stravinski, Milhaud, Russolo).

Üldise arenemisega käsikäes liiguvad ka agoogilised nähted. Modernmuusikas arendatakse neidki üle tavaliste piiride. Just moodne ehamäärane „käramuusika“ annab võimalusi arendada ka agoogilist elementi. Sää!, kus mehaanilised liigutused või toonisünnitused on mõeldud muusika väljendusena, leidub agoogikal võimalusi ennast veelgi intensiivsemalt väljendada. Agoogika on siin juba masinlik ja suudab seega ületada inimlikud võimed. Inimese tehnilised suutmised on juba varem arendatud viimaste võimalusteni. Modernmuusika siin läheb tagasi naturalismi. Nii kujutatakse ka vabrikut või vedurit helitöö kaudu, kus selle alguses veel võime jälgida meloodilist elementi, mis aga hiljem muutub aeg-ajalt ebamuusikalisemaks ja mehaaniliseks toonisünnitustes. Mehaniseeritud muusika soetab seega agoogikale uusi perspektiive. Säärane muusika on teatavas mõttes meie tehnilise ajajärgu karaktersem loomisvorm.

Eespool rääkisime värvi substantsist, mis eriliselt oli toodud esile R. Strauss'i ja G. Mahler'i töödes. Nad rikastasid väljendavalt muusikat, rakendades selle teenistusse rikkalikke kujutusvahendeid. Kõik see võimaldas värvikaid kombinatsioone. Partituuri koosseis oli mitmekesine ja suur ning nõudis ka vastavalt suurt orkestrit. Modernmuusikas valitsevad aga teised põhimõtted. Siin värvivahendid individualiseeruvad. Eelistatakse rohkem üksikuid instrumente kui teatud värvigruppe. Partituur on koostatud üksikuist erigrupi instrumentidest, vastavalt muidugi sellele, mida tahetakse kujutada. Sagedi ei ole kirjutatud kindlale orkestri koosseisule, vaid iga palale on antud oma instrumentide koosseis. Kombineeritakse igasuguseid seni olematuid sobitusi. Neid kombinatsioone pakutakse kuni groteskuseni. Näiteks, kantakse koraali ette järgmiselt: pikolo-flööt, inglissarv, kornet, tromboon. Siin paistab selgesti välja värv, mis sellega saavutatakse.

Mis on modernmuusika toonud uut vormi mõistesse? Elementide ja vormi arengu võrdlusest selgub, et viimase liikumine oli aeglasema tempoga. See on ühtlasi kõigi kunstide vormiajaloo tõde. Ka modernistid muusikas valisid uue, stiilselt hoopis erineva muusika vanasse vormi. Et mitte just olla tavaline, siis kasutati momendil mittetarvitavaid vorme kaugemast minevikust. Armastati jälle passacaglia't, chaconne'i, inventsiooni jne.. Juba Max Reger säadis endale eeskujuks J. S. Bach'i. Arkaism sai aga seega moodsaks vooluks. Kuid osa modernmuusikat on loobunud sellestki ja võtnud hoopis uue suuna. Kui seni sümmeetrilis-perioodilises ehituses mingisuguse muusikalise mõtte väljendajaks oli teem, mis allus vormisäadustele, siis moodne muusika on end vabastanud sellest vormisundusest. Leiti, et teem olevat üldse takistajaks muusikaliste põhijõudu-

de küllaldaselt arendamisel. Muusika pidi voolama vabalt enda sisemisest jõust. Ta kujunes seega ebasümmeetriliseks, vormituks ülesehituseks, mis ei annud end jagada meie seniste vormimõistete järele. Sellise vormilaadi esiletuleku tõukejõuks peetakse rahvamuusikat. Eriti võiks näitena nimetada Stravinski't, kes on mõjutatud vene rahvamuusikast („Petruška“, „Fribautki“).

Üldse võib panna tähele vormikujunemises kaht suunda: kontsentreeritud vorm ja sellele vastand — ekspansiiivne vorm. Kontsentreeritud tüüpi peetakse romantismi reaktsiooniks. Ta avaldub n. n. ekspresseonistlikus muusikas (s. o. muusikas, kus antakse otsekohe olulisem sisu ilma juure- ja ettevalmistusteta). Vormipilt surutakse kokku (Schönberg, Weber). Sissejuhatused, üleminekud, siledmed jne. kaovad, kuna jäävad vaid kiirelt mõõduvad motiivide read.

Ekspansiiivsel vormitüübil ei ole seavastu säärast kolkksuratud raamistikku, vaid ta eelistab laia ja vaba takistatamatut ruumi. Puudub sümmeetria ja meetri-line üksus. Kaob isegi taktijoon. Muusika on vormivaba; ta on individuaalne vormikujunemises.

Peatume veel vokaalmuusika juures, et vaadelda sõna ja heli vahekorda. Laulu arendamine näitab, et sõna ja heli suhe on olnud muutuv — kord domineeris sõna, teinekord jällegi heli. Siin on püsinud alatine heitlus valitseva koha pärast. Näiteks teame ajaloost, et kunagi muusiline element valitses jubilaatsioonide näol. Üheksateistkümnendama sajandil oli laul deklamatoorne ja seda kuni hilisromantikuteni. Alates G. Mahler'iga sõna jällegi alistub helile. See suund on ka tüüpiline modernmuusikale. Muusika vabastatakse sõna ahelaist. Sõna võidetakse rütmiliste liikumiste abil. Ta muutub kergeks, kaotades oma siduvat raskust. Modern vokaalmuusika on siin eeskujuks võtnud rahvakunsti, kus muusikaline külg oli domineeriv. (Stravinsky). Veidi teissugust tüüpi sõna ja heli vahekorras esitab Schönberg'i kool. Siin sõna seotakse väiksemagi ajaväärtusega, mis on mõeldav. Sõna lõhutakse seejuures viimse võimaluseni igasuguste intervallidega. Vokaal- ja instrumentaalmuusika erinevus tasandatakse sellega, et viimse arhitektoonilisi võtteid kasutatakse ka vokaalmuusikas. Lõpuks muutub veel laulu saatevorm. Saatemuusikas tarvitatakse vähem klaverit. Meloodia ei toetu harmooniale, vaid seob end üksiku instrumendiga või nende väikese ansambliga. Soololaule kirjutatakse viiuli, viola, čello jne. saatel.

Koorilaulus eelistatakse jällegi keskeget polifoonilist, motetile sarnanevat stiili. Modernse isearasusena liitub siin võte, et hääletjuhtimisel tarvitatakse ka lineaarset polifooniat.

Kõik need muusikalised ümberkujunemised kajastuvad samuti ooperis, kuid sellel meie praegu ei peatu.

Muutub ka kunstmuusika ja rahvamuusika vahekord. Siledmed neil vastastikku püüsid alati, kuid tänapäeval on nende vahekord intensiivsem. Kunstmuusika ammutab jõudu rahvamuusikast, ta kasutab seda materjalina ja stiliseerib. Ühes sellega tekib rahvusliku muusika kultus. Püütakse oma rahvamuusika sugemeid ja isepärasusi vial üle kunstmuusikasse. Esikohtadele tõusevad uued rahvused, kelledest seni vähem oli kuulda. Nende taga peitub sajandeid varjul seisnud sisemine rahva ürgjõud. Näeme, kuidas Saksa muusika seni valitsevast seisukohast muusikailmas vähehaaval taandub, andes maad slaavi, romaani, ungari j. t. rahvuste kasvavale mõjule.

*

Kes on siis selle uue muusika suuna andjad ja kandjad?

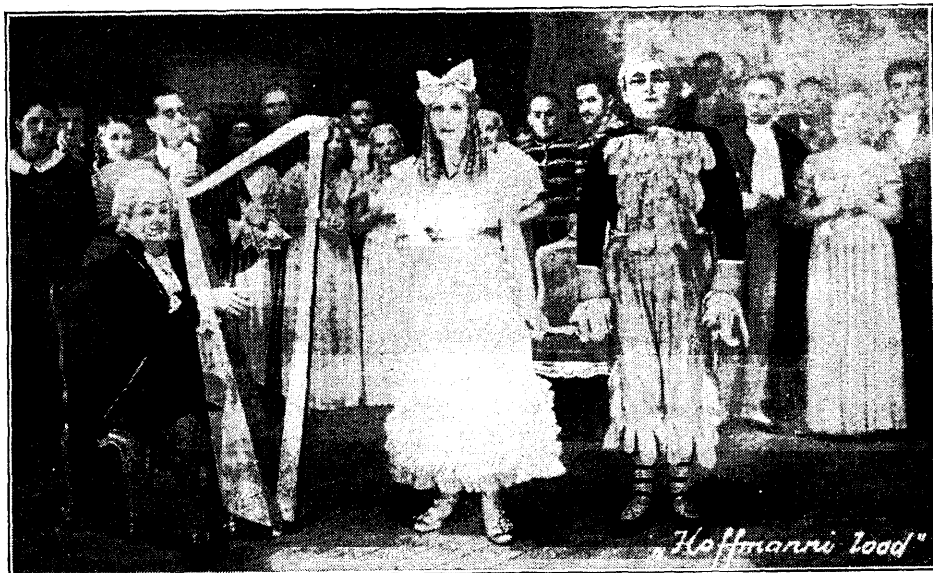
Uut stiili muusikaga olid kõige lähemalt seotud R. Strauss'i, Max Reger'i ja Gustav Mahler'i nimed. Modernmuusika kasvabki sellest ringist. Nimelt G. Mahler'i ringkonnast võrsub uus isiksus Arnold Schönberg'i näol, kes saab esimeseks uue stiili kandjaks. Schönberg on nooreas suundus veel eelkäijasse, kuid varsti pööris ta selja ja väljendas end hoopis erilise keelega. Ta muusika sai ühtlasi uue muusika sümboliks. Seda märgiti lööksõnaga „ekspressionistlik“. Schönberg'i muusika arhitektoonika ja kõlapilt erines endisest muusikalisest stiilist tunduvalt; nende vahel asetseks, kui sügav org. Ta elementaarne muusikaline keel oli küll omapärane, kuid selle üldine olemus näib siiski impressionistliku stiili jätkuna. Selle olulisemaks tundemärgiks on samuti lagunemise protsess. Schönberg'i võiks nimetada siin isegi impressionistliku stiili lahendajaks. Schönberg'iga näib muusika nagu lähenevat lõpule. Kuid uus generatsioon toob uusi voole, mõjutatult teistest kunstialadest. Võib märgata väikest reaktsiooni ja uute elementaarsete jõudude esiletulekut. Puhas jõud ongi selle stiilmaneri tunnuseks. See jõud avaldus elementide läbimurdmises, elada püüdmises. Ta terve eluinstinkt ei tahtnud veel lõppu. Hiljem tekib elementaarsete jõudude üllitamisele jällegi reaktsioon, ning selle sihiks ja püüdeks on uuesti tung vormi ja kuju järele, tahe uuendada konstruktiiv-

seid jõude. Need on modernmuusika kolm stiilinähet.

Schönberg'i suund oli üleüroopaline, kuid selle oluliseks juhiks jäi ta ikkagi ise. Ta ümber koguneb grupp muusikuid, kes temast mõjutatult töötavad tema vaimus, nii et võib rääkida juba Schönberg'i koolist. Need järelkäijad on Anton Webern, Alban Berg, Egon Wellesz ja Karl Horwitz. Neist Webern näitab mõnest küljest selle kooli arenemise tippu. Ta katsetab veerandtooni süsteemiga, et saavutada äärmisi võimalusi. Tema on ka see, kes lõpuni jääb kindlaks Schönberg'i põhimõtetele. Teised,

lugeda veel itaallast Alfredo Casella't, prantsuse šveitslast Arthur Honegger'i, prantslast Poulenc'i, Alois Hába't. Nende üldiseks stiili omapäraks tuleb nimetada atonaalsust, politonaaliteeti ning absoluutset meloodikat ja harmooniat. Kogu nimetatud isikute tervik moodustab modernmuusikas (enam-vähem ühtlaste joontega stiilis) esimese stiiliringi.

Eelmisele stiiligrupile seisab vastu teine, kelle stiilimaneer kujutab reaktsiooni eelmisele. Ta ammutab enesele jõudu rahvamuusikast. See stiil on samuti internatsionaalne, mitme rahva sünnitus-

„Hoffmanni lood“, nukustseen: esiplaanil — F. Hallap, I. Aav-Loo, A. Kikas.

kes selle elamuse on läbinud, taganevad hiljem Schönberg'ist ning otsivad uuesti teed kõla ja tonaalsuse juure. (Wellesz). Webern ja Alban Berg oma arenemises näitavad ühtlasi Schönberg'i kooli halbu ja häid külgi.

Schönbergist kaugel, kuid umbes samal põhjal seisab F. Busoni. Tugevajõuline ja mitmekülgne isiksus. Temas on ühendatud Liszt'i virtuooslikkus, Debussy' kõlarikkus, Bach'i konstruktiivne polifoonia.

Schönberg'i muusika vaatevinklist võib mõista ka Artur Schnabel'i senist loomingu. Tema muuseas eelistab absoluutset meloodikat.

Schönberg'i stiiliringi kuuluvaiks võib

Kui Schönberg'i kooli stiililaad näis teataval määral väsinuna, negatiivsena, siis uus stiililaad avaldas enam elurõõmu oma jõuliste tungidega. See oli algeliste elementide võidukas esinemine. Selle stiili kujundavad vene rütm, ungari ja itaalia rahvalaulu meloodiline rikkus, prantslaste peenetundeline kõlanärv ja teiste rahvaste muud omapärased. See stiil on reaktsioon irreaalsusele, lagunemisele ja ainult toorele jõule. Nagu näeme, kandub muusika nüüd rahvuslikule pinnale; seepärast vaatleme ka mõnda tähtsamat rahvust üksikult.

Saksa nooremaist heliloojaist on huvitavam Paul Hindemith. Ta eraldub Schönberg'i koolist ja saab saksa noorema

generatsiooni juhiks. Hindemith'i tugevus seisab tema arenemise kindluses. Oma arenemise alguses ta muusika oli tingitud rohkem substantsilistest jõududest ja keerles selle ümber. Hiljem võidab ta need ekstsentrilised seisukohad ja kaldub juba tervema vaimuga muusika poole. See tervem vaim avaldub Hindemith'i hilisemas kammermuusika toodangus. Nooremate hulka kuulub veel Ernst Krënek (rahvuselt čehh). Oma loomingus kasutab ta džassmuusika rütmilisi, meloodilisi ja kõlalisi iseärasusi. Ta atonaalne keel ja muusika üldiselt näitab veel tugevat elementaarjõudude läbimurret. Tervemat muusika vaimu ja mõödukamaid stiilitunnuseid näitab juba Philipp Jarnach oma muusikas. Sama umbes tohiks öelda ka Artur Schnabel'i kohta. Nimetada võiks veel Kaminsky't ja Ludvig Weber'it, kellede juures lineaarne polifoonia on leidnud erilist harrastamist.

Teises vaimus avaldub modernmuusika Prantsusmaal. Siin õitses impressionistlik stiil eesotsas Debussy'ga. Noorem generatsioon eemaldub veidi sellest ja arendab sirgjoonelisel edasi impressionistist ettevalmistatud tonaliteedi läbimurret. Siingi leidub isikupäraseid kalduvusi ühele ja teisele poole. Impressionismile lähemal seisab Poulenc. Seevastu Darius Milhaud eemaldub impressionismist ning läheneb rohkem Hindemith'ile ja Stravinski'le, eriti nende varajasemale loomingule. Tema muusika olemus seisab moeliste kõlasaaduste eitamises, meloodiliste nähete liialdatud kitsendamises ja lihtsate põhivormide tarvitamises. Lõpuks näeme ta juures veel erilist rütmi rõhutamist, mis mõnikord kasvab juba mehaaniliseks. Tema stiilprintsipi kuulub ka politonaliteet. Veel leiame Milhaud' juures kaldumist müramuusikasse („bruitism"). Prantsuse modernmuusikale on iseloomustavaks külljeks politonaliteet ja värvusubstantse isoleerimine. Lähemalt prantsuse muusikaga on veel seotud Arthur Honegger.

Prantsuse impressionismist läheb välja, viies seda teataval määral veel edasi, venelane Igor Stravinski, kes hiljem sammutab siiski oma teed. Rahvamuusika, selle kõla ja ürgjõud ning rütm saavad ta muusika allikaks. Säält leiame primitiivsust, elujanu ja metafüüsilisi kajastusi. Ta on ühtlasi teise stiiliringi tugevam esindaja. Stravinski muusikas esineb rütmiline külg eriti tugevasti. Ta toodangut iseloomustatakse kui muusikat, mille üle paistab hommiku sära, mille taga peitub primitiivsus ja uuesti ärrganud paganlik religiositeet.

Stiililt lähedane Stravinski'le on temast noorem Prokofjev.

Praegu Venes elavaist modernistidest tuleks nimetada Mjaskovski't ja Samuel Feinberg'i.

Itaalia muusikat iseloomustab päämiselt kaks joont: rahvuslikkus ja side minevikuga. See suund pidurdab võtmast vastu modernmuusika stiili iseärasusi enam laialdasemalt, vaatamata sellele, leidub siingi uudse esitajaid. Eespool nimetasime juba Alfredo Casella't, kes kuulus Schönberg'i kooli stiiliringi, kuigi mitte nii konsekventselt. Ta on stiililt väga mitmekülgne. Erilise grupi moodustavad veel n. n. muusikalised futuristid. Futurism on vahenditult seotud sama vooluga maalikunstis. Selle esindajaks osutub pääasjalikult Pratella. „Musica Futurista's" on avaldatud ka nende nõuded ja põhimõtted. Üldiselt nõutakse sääal vabanemist senistest säadustest ja sidemetest ning kuulutatakse uusi vorme ja elementide seisukohti. Nii säetakse muuseas üles nõudmine, et tuleb anda edasi käesoleva aja vaimu elulähedust. See kajastub selles, et tahetakse aja tehnilist elu, lennuki, masina jne. tegevust kujutada ka muusikas. See kujutamine viib lõpuks käramuusika valdkonda, nagu on end väljendanud Russolo. Ta tahab ühendada tooni ja kõra, siduda viimsest tingitud harmoonilisi ja rütmilisi võimalusi teatud seadusepärusega. Itaallastest rohkem impressionismi kalduvad Malipiero ja Pizetti.

Inglismaal tähtsamate modernmuusika esindajate hulka kuuluvad Williams, Holst, Bax, Bliss, Goossens ja Cyril Scott. Neist viimne oma kindlaks kujunenud stiiliga kuulub impressionismi.

Hispaanlastest paistab välja Albeniz.

Tähtsama muusikarahvana säravad veel ungarlased. Ungari modernmuusika on tihedasti seotud rahvamuusikaga, mille meloodilisi ja rütmilisi rikkusi on kasutanud kunstmuusika. Kui silmapaistvamat ja tugeva individualiteediga isikut tuleb siin esmajärgus nimetada Béla Bartók'it. Ta looming toetub rahvamuusikale ja selle jõule. Ta oskab huvitavalt anda edasi rahvamuusika, näitekä tantsu, sisemist dünaamikat ja seda arendada rütmiliste jõudude täielise võidutsemiseni. Béla Bartók'i kõrval võib veel nimetada Kodaly'd ja nooremast põlvest Alexander Jemnitz'it.

Tänapäeva muusika probleemidele lähedal seisavad veel rida čehhi nooremaid heliloojaid. Neist on mitmed saanud kuulsaks väljaspool kodumaad, nagu Krënek, Hába, Petyrek.

Päale nimetatute leidub veel teiste rahvuste juures üksikuid isiksusi, kellede töödes avaldub modernmuusika stiilitunnuseid, kuid kõigi juures peatumine viiks pikale.

Lõpuks paar sõna Ameerika muusikast. Ameerika muusika on üldiselt seisnud Euroopa mõju all, ja pääsajaliselt tuleb arvestada saksa romantismi. Kuid viimisel ajal on püütud ka sellest mõjust vabane da ja kujundada omapärast ameerikalikku stiili. Üheks selliseks teeks on impressionism, millele katsutakse pookida külge neegri ja indiaanlaste muusika elemente. Selles suunas töötajaist heliloojaist tuleks nimetada Schepert'it, Spalding'it, Grainger'it ja Grünberg'i.

Seega näeme, kui lähedases seoses modernmuusika seisab rahvaloominguga ja missuguses erikujus see esineb iga üksiku rahva juures. Kõik need rahvuste üksikud stiili omapärad kokku moodustavad üldiselt teatud stiiligrupi, mille lähetekohaks on rahvamuusika.

Modernmuusika viimses arenemises, mis kõige lähedamalt on seotud tänapäevaga, avalduvad selle stiilis uued perspektiivid. Uut suunda näitab see, et tärkab uuesti tung vormi juure. Mitte arkajism, vaid muusikast väljakasvanud kujundamise säädus pidi looma vormi. Seni nägime, kuidas muusika elementaarsed jõud püüdsid üksteisest eemalduda, nüüd aga otsivad nad vastastikku uuesti sidemeid. Impulsiivsete elementaarjõudude tunge piiratakse konstruktiivsetest jõududest. Muusika stiilis on üldiselt märgata tagasihoidlikku joont; loobutakse kõigest eks-

tsentrilisest ja liialdavast. Muusika ise omandab jällegi eluõiguse; tema määrab ka elementide saatust. Muusika elementide individualism taganeb reeglipärasema muusika ees. Seda uut nähet muusikas tähendatakse (ka muus kunstipiirkondades) mõistega „uusasjalisus“. See on tagasipöördumine endiste tõekspidamiste juure. Kuid midagi modernmuusika on siiski annud: uusi mõtteid, värskest, uusi väljavaateid. Vana ja uus muusika, ulatades teineteisele kätt, võivad anda positiivseid tulemusi. Modernmuusika saavutused polifoonias, harmoonias jne. võivad kujuneda eluliseks, kui meie neid käsitame terviku orgaanilise arenemise seisukohalt. Sellega on ühtlasi ka toodud muusika üldisse arenemisse mitmekesisemaid võimalusi. Puhtakujulise ekstsentrilise modernmuusika tulevikku on raske ennustada. Suurele massile on ta tundmatu ja ka vastuvõtmatu. Palju sellest loominguist on jäänud vaid helilooja kättesse. Seda harrastavad ainult kitsad ringkonnad, kes ka püüavad teostada propagandat. On asutatud isegi organisatsioon „Rahvusvaheline seits uue muusika edendamises“ (1922. a.), kes korraldab igal aastal pidulikke ettekandeid.

Uus muusika jääb tuleviku lahendamata kuid oleviku modernmuusika arenemine näitab meile osaliselt juba suunda, kuhu see tüürib.

TEATRIKUNSTILISI MÄRKEID JA KÜSIMUSI.

Jaan Pert

1.

Pole enam teatrikriisi — umbes nii sel kevadel väljendas „Estonia“ juht. Kuid „Vanemuises“ kurdetakse endiselt Tartu halbu aegu ja publiku, sõnavõtjate pahatahtlikkust, sest kriis sääl aina süvenevat. Kaks kardinaalselt vastupidist teatrite endi poolt lausunud kokkuvõtet. Ja mõlemal on õigus.

Kahel viimasel aastal „Estonia“ koon das enda juurde iga teatri paremaid jõude. Mis „Vanemuisest“, „Töölisterist“, „Draamastuudiost“, „Ugalast“ võimaldus võtta üle, see toodi ära. Sääl lõpuks löi läbi (osalt hädasunnil) äratundmine, et teater ei püsi paigalseisul kord omandatud loorberitel, et selle sisustus

peab kogu aeg püsima liikvel samuti kui elu, veel rohkem kui elu, et tuleb end kogu aeg täiendada ja uuendada.

Ja „Vanemuine“ — laskis ühel paremal jõul teise järele minna. Veel enam, paremaid jõude otse provotseeriti ja sunniti lahkuma. „Kes tahab minna, see mingu!“ — säärase tõekspidamisega „juhte“ on õnnistatud „Vanemuise“ etteotsa. Milline „juhtide“ paraad, kui loetlesime teatri viimaste aastate võimumehi! Üks vastutustundetum kunsti ees kui teine, üks minna-laskjam kui teine!

„Vanemuine“ oleks nagu uppunud mingisse nebuloosasse, uttu, kust ta ei ulatu nägema valgust, tänu ta ümber koondunud vaimupimedusele.

Ja kõige kuriooslikum: kõrgemate instantside komisjonid sõidavad aastaid „Vanemuise“ vahet, et uurida välja, milles peitub viimase tagasimineku põhjus!

Kõikidele teistele on näha, milles seisab „Vanemuise“ kurbloomus, ainult mitte viimase tegelikele juhtidele ja teatrit hädast aitavale komisjonidele.

Kas pole siin antud küllalt mõjukas näide, paljude on mõtet ja kaalu meie kõrgemategi instantside komisjonidel, mis koosnevad endistest poliitikutest.

Lätis, näiteks, pääle viimset n. ö. riigipöret haridusministeeriumi juures kutsuti ellu ka 4- või 5-liikmeline kultuuripoliitiline komisjon. Kuid selle liikmeiks määrati — kaks tunnustatumat vanemat kirjanikku, tuntum kunstnik jne.

Ekh oleks kuidagi võimalik ka meie kultuurinstantse vabastada poliitikuist, kes oma alal kindlasti on tunnustatud jõud, kuid kultuuriküsimustes aga takerduvad paigal.

Siis oleksime edasi teinud jälle ühe sammu.

2.

Olen püüdnud jälgida meie teatrite enda-seletusi, -avastusi sõnas. Seda nad lõpuks ju tegema peaksid. Teatri mõte ei seisa üksi mitte selles, et ainult mängida ja pääleegi võimalikult rohkem mängida, ning siis statistikaga õigustada oma olemasolu.

Oleme kuulnud sihtkp. valitsuse aruannetest iga hooaja ülevaateid: see teater lavastas nii palju töid, andis nii palju etendusi, nii palju käis tal rahvast ja nii palju maksti igale pileti lunastajale riigirahadest juure. Ja need andmed, statistika, olid teatreile lõpuks selleks trumbiks, millega rabati! Kui andmed ei klapinud, siis neid moonutati...

Kah meie teatrikriteerium! Nagu paljastus kaasaja pinnapäalsusest!

Kuid vähe sellest, et sihtk. valitsus ei suuda teha teisi kokkuvõtteid meie teatrite tegevuse üle kui esitada matemaatilisi, rekordarvulisi vaimu suretamissümboleid. On hakatud sihtk. valitsuse korraldusel käima koos „Näitejuhtide ja dra-

maturgide päevil“, kus igal aastal siis täis pidulikkust kantakse ette jällegi ühe või teise teatri tegevuse statistikat.

Mulle puutus kätte Riias ilmuv „Läti-Eesti Sõprusühingult“ väljaantav ajakiri. Leidsin sellest artikli ka eesti teatritest. Ja jälle vaid statistilist andmeid.

Kust, kuidas küll on pääsnud statistika-koi meie teatrikunstni, et närida läbi selle tuiksooni? Eks seisa ju statistikaga järsus vastuolus kunstilised nõuded: vähem töid lavastada, kuid seevõrd küpsemini; vähem kordi esineda, kuid alati mängida täie kunstilise läbitöötusega, läbituntusega.

3.

„Teatri ajalugu on näitleja mängu ja näitejuhi töö eriviiside vahetuste jutustis“ — lugesin kusagilt. Mida teame meie sellelt seisukohalt vaadatuna oma näitlejate või näitejuhtide töö erinevustest, nende töö ideaalestki? Või ekh polegi nende töös, loomingu erinevusi, pole ideaalid teadvuseni jõudnudki?

Erimaade teatrilugudes on jälgitud näitlejate eriaegade mängimisvõtteidki.

Meil on kirjutatud mitme teatri ajalugusid, kuid pigemini on need teatriseltside ajalood või siis kroonikad; vaid daatumid ja statistika. Oleks nagu meie lavaelu saatuseks olla igalt poolt ähvardatud kuivast, skeletsest statistikast.

Õnneks on alustatud üksikute näitlejate üle monograafiade avaldamist, kuigi need esialgu vahest ei täida oma ülesandeid. Kas ei saaks kõrvaldada seda lavakunstilise eritluse puudust?

4.

Meie teatrikunstni tase viimasel aastal on ometi tõusnud, mõtlen Tallinna teatrite töötulemusi. Seda näeme nii mängu usutavuses, tiheduses, kui ka tõlgitsuses, kujude loomise leidlikkuses ja oskuses.

Võtame „Draamastuudio“ ansambli mängu. Isegi vabaõhu-etendusel H. Visnapuu „Killamägede“ lavastuses oli leitud psühholoogiseeritud intellektuaalse avardusega intonatsioon: ei mängitud enam üle ega rutatud publikut vallutama hääle jõuga, laulvusega. Mäng osutus in-

tiimseks, sümpaatseks, võrreldes varemate vabaõhu-etendustega.

Säärane süvenemine psühholoogiasse, lavalisse usutavusse oli märgata veel enam „Estonias“. Kitzberg'i „Püve talu“ uuslavastust, kus iga osaline oli omaette kuju leitud-nähtud talumiljööst, tuleks vaadelda otse tähisena „Estonia“ mängu küpsuse seisukohalt.

Tõsi, siin oli märgata ka veel komisusi, kuid see lavastus oli ühtlasi parim

juure, ei saa selle lavalist ebaõnnestumist vabandada asjaoluga, et tema ei tunnud teose tegevuse miljööd. Seda miljööd on võimalik tundma õppida! Kui ei paku tuge raamatud, siis õppige tegelikust elust!

Omateater algab näitejuhi ja näitleja eesti elu, olude ja eestlaskujude tundmaõppimisega.

Korraldagu ka lavainimesed ekskursioone maakolgastesse, töökodadesse, ta-

Foto Parikas.

„Hoffmanni lood,“ 3 vaatuses: vasakult: K. Ots, V. Veigart, O. Torokoff-Tiedeberg.

näide omateatri küsimuse lahendamisel, et siin ei kõnelda mitte tühja, vaid nõuete esitamisel, otsimistel on kindlasti tagajärgi.

Eksivad need, kes omateatri probleemist teevad mingi imaginaarse, alateadvusliku, iseendast kujuneva-saabuva mõiste. Ei! omateatri areng on suurel määral teadlikult mõjustatav, väljakutsutav. Ükski lavastaja, asudes uue töö

ludesse, kalapäüdjate juure. Ja tehtagu kokkuvõtteid, kutsutagu ellu seminaariume eestlase (ja selle eritüüpide) intonatsiooni, liigutuste, hingeelu, kujude jne. vastamisi eritluseks-õppimiseks.

Kabineti-juhid kunagi ei suuda omateatri küsimusis aidata kaasa või teha uusi avastusi; seda suudavad teised, tegeiikkusega kontaktis olijad, kes kannavad kokku materjali ja näitavad teed.

SÜGISENE MUUSIKAKIRI HAAPSAALUST

Muusikaliste sündmuste ja juubelite poolest oli möödunud suvi Haapsalus õige mitmekesine ja omapärane. Kõige esmalt tuleks märkida Eesti baptismi 50-a. juubeli laulupidu ja kontsert-jumalateenistust, mida peeti erilise pidulikuga Haapsalu ajaloolises lossipargis 1. juulil.

Millal baptism Eestis alguse sai, on raske täpselt öelda. Esimesi jälgi leidub juba 1864. a., kus toleaaegne „Eesti Postimees“ hoiatab rahvast selle liikumise kui narruse ja usuteotuse eest. Sel ajal oli baptism juba mitmes kohas leidnud pinda, ja tegutsesid üksikud väikesed grupid. Uus usuliikumine algas Läänemaal, nii et baptismi tähtsaks keskuseks on Haapsalu. Esimene ristimine on toimunud Haapsalu lähedal Ungru jõel 50 aasta eest, südatalvel 13 kraadi külmaga.

Kui tuletame meele kauge mineviku ajaloo veerge, siis näeme, et usuelus kõikide rahvaste ja kõikide usulahkude juures tähtsat osa on etendanud kunst — eriti muusika. Kus kuulvatatakse jumalajumalateenistuse seoses muusikaga, sääl on palju sügavam usuline müsteerium, mis haarab ja ümbritseb meid salapärase pühalikusega, manades meis esile kõige piltlikumalt kannatuste ja lunastuse sümboleid. Mõistus jätab miljonid seletamata küsimusi, mis ometi kergivad päevakorda iga elava inimese hinges ja otsivad elus lahendust. Siit vist algab usu valdkond. Niikaua, kui jääb inimene oma igatseva ja otsiva hingega, niikaua püsib usk.

Kui jälgida vaimuliku muusika sisulist külge, siis näeme, et kõikide usulahkude juures on aluseks üks ja sama tõde: Usk on see, mis vabastab inimese omakasu püüdvast meelelikkusest. Ainult usu läbi saavutame lunastuse ja regeneratsiooni kogu inimkonnas. — Neid mõtteid on kehastanud usk seoses vaimuliku muusikaga juba sajandeid enne meid ja teeb seda ka tänapäeval.

Kõneall oleva baptistide vaimuliku laulupäeva ja kontsert-jumalateenistuse muusikalises osas oli kandvamaks palaks A. T a m m e kantaat „Juubelilaul“, mis on kirjutatud selleks puhuks. Teos tuli ettekandele ühendatud kooride, solisti ja õige arvuka sümfooniaorkestri poolt. Juhatas autor.

Nimetatud kantaat koosneb neljast osast: 1. „Palve“. 2. „Armukuulutus“. 3. „Kutse“. 4. „Lunastatute kiitus“. Esitatud teoses on kasutatud ka vanemad baptisti vaimulike laulude motiive. Tekst on riimitud jutustavas proosastiilis, kindla vär-

simööduta, millest on tingitud ka teose üldine struktuur. Õige tabavalt on autor leidnud meeolu kantaadi sissejuhatuses, mis alguses loob tõise palvemeeolu, — vastavalt tekstile: „Issand, Sinu poole me tõstame oma palvekäed...“ Vastavat meeolu on leitud ka kantaadi teises ja kolmandas osas, kuna viimane osa „Lunastatute kiitus“ on motiivide käsitamisel katkendiline. Üldiselt on nimetatud kantaat lihtsa harmonisatsiooniga ja ei sääta koorile erilisi ülesandeid.

Mis puutub kantaadi ettekandesse, siis oli see üldiselt õige rahuldav; ei saa aga kuidagi leppida saateorkestriga, mis Tallinnast oli toodud kaasa. Asjaarmastajatest koosnev orkester ei ole ikkagi kõlvuline sääraste ülesannete jaoks. Otse tüütuseni segavalt mõjus orkestri kaasmäng oma ebapuhta intonatsiooni tõttu — eriti puhkpillide rühm. Kantaadi teises osas esinev solist R. Kaups ei seisnud ka oma ülesande kõrgusel. Laujal on hääli veel väljakujunemata selleks, et anda tarvilist ilmekust ettekandele. Koor täitis oma ülesande meeldivalt, kui arvame maha väikese laialivalgumise mees-häälte juures viimases osas. Kaduma läksid ka basside käigud kohati; seda tuleb muidugi kirjutada väheste mees-häälte arvele. Lõpus oleks võinud ka sopranite „si“ jääda ära ja selle asemel laulda „sol“, mis oleks tulnud kuuldavale erilise pingutuseta. Ettekanne oma väärtusest kaotas vähemalt poole, seda päämiselt kaasa mängiva orkestri tõttu. Sääraste tähtsa juubeli puhul oleks korraldajad pidanud arvestama eespool toodut. Minimaalse tasu eest ehk oleks võimaldunud kasutada ka Haapsalu suveorkestrit, mis oleks tunduvalt tõstnud ettekande väärtust.

Edukalt esines koor à capella lauludega, mida juhatasid K. Kaups Tartust ja konservatooriumi õpilane J. Koppel Tallinnast. Ettekandeid esitati tasakaalukalt üldise kõlavuse mõttes; oli kindlust ja ilmekust.

Kontsert algas ja lõppes publiku ja koori üldlauluga.

Teiseks tähtsaks sündmuseks oli Haapsalus Läänemaa 5. laulupäev, mis peeti 8 juulil ja samuti akustiliselt tänuilikus lossipargis. Laulupäeva korraldajaks olid kohalikud lauluseitsid — Meeslaulu Ühing ja lauluseits „Heli“.

Nimetatud laulupäeva kavas, nagu tavaliselt, oli kandvam ja ulatuslikum osa segakooride käes, kes oma ülesandega tulid toime kõigiti ilusasti. Ette-

kandeid võib pidada võrdlemisi kordaläinuks.

Esimeses osas segakooride ettekanne- test õnnestusid rohkem Türrpu' „Priiuse hommikul“ ja Lüdigi „Sää! kord kasvab“, kuna Vettiku „Tervitus“ esimese lauluna ei leidnud vastavat hoogu, samuti Läte „Arka üles, isamaa“. Kontserdi lõpp- osas esitatud segakoori laulud õnnestusi- dsid üldiselt hästi. Erilise käteplagina osalisteks osutusid Tobiase humoristlik „Varas“ ja Lüdigi vägev „Koit“.

Õige meeleolurikkaks kujunesid mees- koori ettekanded, mis muidugi oli tingi- tud kohal viibivate autorite — M. Her- mann'i ja J. Simmi — tõttu, kes pidid üldisel soovil oma laule juhatama.

Olid esitatud ka naiskoorid kolme lau- luga, kus erilise meeleolu kuulajaskon- nas kutsus esile J. Aaviku õrnaloo- muline „Mälestus“, mis õige tänuikult ja sobivalt on kirjutatud naiskoorile.

Niipalju, kui on olnud võimalust jäl- gida meie maakondlikke laulupäevi, suu- remal määral osutuvad meil komistus- kiviks ikkagi veel pasunakoorigid, mis oma ettekannetega kuidagi ei taha „klappi- da“; — see ilmnes ka Läänemaa laulu- päeval. Näib siiski, et pasunakoorigele on pöördud vähe tähelepanu. Arvan, et paremus on siiski võimalik. Selle nähte kõrvaldamiseks tuleks rõhutada rohkem asjalike, eriti asjatundlikult juhi- tud eelproovide tähtsust.

Laulukoore juhatas kindlalt ja innu- kalt helilooja C. Kreek ja pasuna- koore helilooja J. Simm.

Läänemaa laulupäeva erikontsertidest tuleks märkida Rombergi „Kellalaulu“ ettekanne laulupäeva eelõhtul lossipar- gis. Kaastegevad olid Haapsalu „Hei“ ja Meestelaulu ühingu koorid ning Haap- salu suveorkester. Solistidena esinesid H. Betlem (sopran), A. Vösu (alt), E. Laanenbek (tenor) ja A. Arder (bass). Üldiselt ettekanne õnnestus oota- matult hästi, sest pääproov ei ennusta- nud seda mitte. Juhatas C. Kreek.

Iuusa mulje laulupäevast jättis Mees- laulu ühingu vaimulik kontsert lossikiri- kus, kus olid kaastegevad nimetatud ühingu meeskoor ja solistid.

Hingestatud ettekandes kuulsime Tost'i „Oh, anna mulle rahu“, mida esitas H. Betlem, kes omab ilusat koolitatud häält ja soliidset muusikalist tõlgitsust, mis kütkestas eriti Melartini' „Palve“ ettekandel.

E. Laanenbek laulis Mendelssohn'i aaria orat. „Simson“ ja Luzzi' „Ave Mariat“, mis esitati vastava meeleoluga.

A. Arderi jõuline ja looduse poolest iuusa tämbriga bariton täitis kogu kiriku.

Laulja ilmutas oma ettekandes sügavat tundmust Mendelssohn'i aarias orat. „Paulus“, samuti ka Griegi „Uue isa- maa“ soolo-osa ettekandel.

Haapsalu suveorkestri kontsertmeister B. Muršak'ilt kuulsime tuntuud „Andante“ Bach'i viiulisonaadist (kaasmänguta) ja Tartini' g-moll sonaadi. Sonaat esitati enam-vähem rahuldavalt, kuna „Andan- tes“ solist ei tabanud vastavat mee- leolu, Bach'i suurejoonelisust.

Üllatavalt hästi kõlas meeskoor, mida muidugi soodustas Haapsalu lossikiriku haruldane akustika. Kui laululaval läk- sid kaduma vahest üksikud häälerühmad, siis siin kõlas see päris tasakaalukalt. Esitatud lauludest tuleks kriipsutada alla Tobias'e „Eks teie tea“, Wagneri „Pal- verändajate koor“ ja Griegi „Uus isa- maa“. Kaasmängus olid tegevad C. Kreek ja J. Teder.

Koori juhatas maitsekalt ja asjatund- likult helilooja C. Kreek, kes meile ei ole tuntuud ainult heliloojana, vaid ka soli- idse koorijuhina.

Viimane kontsert oleks väärinud roh- kem publikut.

Kuna Haapsalu kuurort viimaseil aas- tail suvemuusika suhtes sammub teiste seas esireas, siis tohiks märkimist lei- da ka paar suuremat sümfooniakontserti, mis korraldati suurendatud koosseisuga. Esimene suurem sümfooniakontsert oli laup., 14. juulil suveorkestri juhi Juhan Simmi tuluõhtu puhul, kus ettekandele tuli Mozart'i C-dur sümfoonia, Čaikovski' „Itaalia capriccio“ ja Griegi „Sigurd Jorsalfar“. Solistina esines endine „Vanemuise“ teatri tenor O. Lipp, kes esi- tas suure eduga J. Simmi „Oma saare“ ja Ed. Kõomägi soololaulu „Ma olen unes nutnud“ — orkestri saatel.

Teiseks tähtsaks sümfooniakontser- diks oli suveorkestri tuluõhtu kontsert, mida juhatasid alatine juhataja Juhan Simm ja külalisena I. Vassiljev Tallinnast. Kava oli seekord laiaulatus- likum tavalisest, koosnedes populaarse- maist helitõist. Kontsert-õhtu huvipunk- tiks osutusid noored Rootsi kunstnikud, kes soovitasid Haapsalus. Esines 10-aas- tane „Rootsi ööbik“ — Tatjana Ange- lini ja tema vend, 14-aastane Gustaf Adolf Angelini. Noored kunstnikud pakkusid kuulajajale täielist naudingut. Ei ole kahtlust, et tulevikus ehk kuuleme nendest nimedest veel mõndagi.

Iuusa mulje jättis ka suveorkestri lõ- pukontsert 26. augustil. Publiku mee- leolu oli ülev, nii et lillede meri kattis kontserdi lõpul kogu estraadi. Jagati rohket kiitust maestro Juhan Simmile ja orkestrile.

Ed. Kõomägi.

Uuemate muusikaliteratuuri

Helikunsti Sihtkapitali kirjastus.

Kirjastusärid praegu meil vaevalt seovad end nootide väljaandmisega, kuna väike tiraaž ei võimalda kapitalide mahutamist kasudega. Nii siis sellel alal jäävad järgi kultuurilised organisatsioonid, kes esijoones teenivad meie vaimseid huvisid. Lauljate Liit hoolitseb kooriliteratuuri levitamise eest, rahuldades laiemaid ringe nende seltskondliku muusikaharrastuse juures. Pääle kooritoodangu Lauljate Liit kirjastab ka materjale puhkorkestritele.

Soolo- ja ansambli muusika ning sümfooniline looming eriti piiratud leviku tõttu nõuab veelgi enam pingutust trükkimise toimetamisel. Kaks viimati nimetatud ala praegu ei näigi pääsvat välja käsikirja raamist. Sooloteoste avaldamist meil esmajoones toimetab Helikunsti Sihtkapital, kuna vähemal määral seda teostatakse ka mõnel muul teel (näit. autorite poolt).

Muusikalise loomingu toetamiseks juba aastate eest alustati helitööde omandamist kultuurkapitali summadega. Ostud küll ühelt poolt aitavad parandada tootja seisukorda, kuid nad ei vii asja siiski lõpuni. Vaja on lasta helitööd ringkäiku trüki kaudu, et nendest saaks osa publiku ja autorit kannaks tema tegevuse täieline mõte.

Helikunsti Sihtkapital tegi kirjastamisega algust 1928. a., milline toiming kandis eslotsa katselist ilmet. Järjekindlam nootide trükkimine kerkis päevakorda paari aasta eest. Muidugi võidi asuda väiksemate toodete juure, kuna ei jätku kapitali mahukamate teoste alla paigutamiseks. Isegi lühemate tööde kirjastamine areneb küllalt piiratud kujul, nii et kaugeltki ei suudeta ilmutada kõike vajalist ja sobivat. Viimsed kaks aastat helilooja E. Aavaga toimetaja kohal on tõstnud kirjastatud valimikus esitatud tööde arvu juba üle 50-ne nr. Järgnevalt märgime Helikunsti Sihtkapitali poolt pakutud teoseid.

Soololauludega seisab esikohal Mart Saar; sihtkapitali kirjastusel temalt on neid ilmunud kõige rohkem. M. Saar oma lauludes avaldab suurt tundenõtkust ja isiksust. Üldine teksti meeolude kajastamine väljendub valitsevalt ning jõuliselt loomu ja valdavuse mõttes. Tema nähta-

va omadusena kergib esile veel detailide plastika. Seda peenliikumist ei tule mitte võtta ornamentliku ilmutusena, vaid sisuliselt üksikasju arendava tegurina.

M. Saare erksaloomulise viisi kõrval astub tähtsalt üles saateosa. Akkompaniiment tõuseb sekundaarselt kohalt kandvuste pinnale ja moodustab meloodiaga ühiselt tervikulise väljendava jõu. Järelikult tuleb M. Saare toodangu juures väga tähelepanelikult arvestada saate illustreerivaid võimeid. Temalt leidub ka töid, kus lihtsa rahvaviisi kordumisi elustavad ja mitmekesisustavad kaasamängu varjundrikkad avaldised. Niisuguse pildika saate muusika käsitlemine nõuab kahtlemata hääd süvenemist, et jõuda autorilt kavatsatud tulemusteni. Tunde- ja mõttekerksuse teritajana M. Saare looming püsib väärtuslikul kohal; autorile kuulub paik eesti muusikas kui tähiste hoidjale ja kestvate ilude ammutajale. Oma teostega M. Saar on tõusnud selle tasemeni, kuhu ulatuvad pääsma erilisel valitud jõud.

Õige rohkesti Mart Saare juures leiab käsitlemist rahvaluule, mis oma selgusega pakub võrratut ainet ja alust muusikaliseks loominguks. Enamasti on valitud sõnad ühes vastava viisiga. Nendele rahva vaimuvara avaldistele on autor enda poolt annud juure kunstipärase täiendise kaasamängu näol ja toonud nad uuesti päevakorda kaasaja rüüs. Niisugusel teel rahvageenius jätkab oma ehitavat tööd, milles ühinevad nimetu ja nimeline looja. See uuendav ning täiendav tegevus nõuab suurt tunnete ühtlust, et jõuda tulemustes õnnelise kompleksini. M. Saar esindab meil väljapaistvat rahvakunstile lähenejat selle ümbertöötamises ja arendamises. Selles osas ning ka üldisemalt võib märkida autori stiili, mis ilmutab elavat ja vahendriikast avaldust. Käesolevate värsilaulude juures märkame autori laadi- ja siiliväärustuste suurt tähtsust. Rahvaainetel on loodud soololaulud: „Karjapoiss on suuri meesi“ (sopr. või ten.), „Oi häbi, hanevaras“ (sopr. v. ten.), „Olin enne eide kodus“ (sopr., mezzosopr., ten. v. barit.), „Pulmalaul“ (mezzosopr., kontra-alt, barit. v. bass), „Sokukene“ (sopr. v. ten.). Rahvaluulele toetuvad originaalviisi juures:

„Süö karja, sinetä karja“ (sopr. v. ten.) ja „Kui mina laulan“ (sopr.). Siingi meeloodikas avaldub niivõrd tugev rahvapärane joon, et seda võib kanda põhivarade hulka. Esimest neist võiks tuua kui mustri ühe fraasi läbiviimises.

Kui meil keegi Juhan Liiva luulet on hästi tabanud oma muusikalises loomingus, siis esikohaliselt tuleb märkida M. Saart. Meie tunneme, kuidas lööb helisema otsekohene, hingestatud toon. Need kaks autorit — üks värsis, teine muusikas — pakuvad koos sügavat ja seletatud kunsti. Ilmunud sarjas esinevad järgmised soololaulud: „Lauliku talveüksindus“ (sopr. v. ten.), „Neiule“ (sopr. v. ten.), „Pilved sõudvad“ (sopr. v. ten.), „Mu viimne laul“ (sopr. v. ten.). Pääle eespool nimetatud tekstide on M. Saar ilmutatud töodes kasutanud ka teiste luuletajate sõnu (K. E. Sööt, A. Haava, E. Vöhrman). Väljaannete rida suureneb veel lauludega: „Tuule hõlmas, luule hõlmas“ (sopr. v. ten.), „Mai, minu marju“ (sopr. v. ten.), „Ta tuli ja vaatas mu silmi“ (sopr. v. ten.), „Sinilillekesed“ (sopr.), „Päike ja vari“ (sopr. v. ten.). Seegi osa on väärtuslik lisa meistri käe alt. Kõige rohkem leidub soololaule soprani ja tenori jaoks, kuid mõned nendest kõrguse mõttes osutuvad ligipääsu lubavateks ka pisut madalamale hääleliigile.

Nõudmine meie algupäraste soololaulude järgi on viimisel ajal kasvanud. Ometi tuleks nendele pöörduda veelgi suuremat tähelepanu. Palju seisab käsikirjades, ja sinna ei pääse juure nii kergesti. Seda enam aga peaksime kasutama juba ilmunud tooteid, millede kirjastamiseks tehakse pingutusi just avalikkuse huvides.

Ilmutatud valimik pakub meile asendamatu vara. Kõrgeväärtuslik omalooming täidab esikohalisi nõudeid ja vajadusi kunstielu teedel. Järgnevalt toob „Muusikaleht“ vaatlusi Heikunsti Sihtkapitali kirjastusel ilmunud toodangu kohta.

Ed. V.

Tartu- ja Pärnumaa laulupidude noodid.

Tuleval suvel Tartus ja Pärnus peetavate laulupidude noodid on juba trükist ilmunud ning paljude kooride poolt kasutamiselegi võetud. Raamatut nõutakse õige elavalt, ja mitte ainult mainitud laulupidude vastu valmistamiseks, vaid ka jooksvas töös kasutamiseks. Kogu iseenest on rekordiliselt odav oma mahutavuse juures — 45 senti nama kui 20 laulu eest.

Ülesannete kohaselt see raamat sisaldab kooride laiemale ringile sobivaid laule raskuse mõttes. Suuremat osa nendest võivad kasutada iseseisvalt ka väiksemad koorid. Arvukamat kogu nõuavad E. Tubina „Karljase laul, V. Nerepi „Kuku sa kägu“, H. Meri „Kalurite laul“, E. Oja „Vares, vaga linnukene“ ja M. Lüdig'i „Mets“, kus hääled jagunevad veel all-rühmadeks; A. Lätte „Au Kuningas“ nõuab juba kaht koori.

Järjekorras noodikogus seisab esimesel kohal E. Vörgu „Eks teie tea“. See on juba tuttav pala laulupäevade avanumbrina pillikoori saatel. Mainitud kohal ta täidab vaimuliku sissejuhatuse ülesannet, püüdes õigustatult vastavalt kohal. (Muide, sama teksti on suurepäraselt kasutanud R. Tobias.) Edasi tuleb ka tuttav pala tundmatult autorilt „Meil aia äärne tänaval“. See rahvaviisil rajanev laul ilmus korra R. Tobias'e nime all, kuid küsimuses tekkis kahtlusi. Igatahes töö on sobiv number reperituaaris. Üheks tähelepanevaks palaks osutub E. Tubina „Karljase laul“, milline leidis hindamist ka läinud aasta kooritodangu kaalumisel. V. Nerep on töötanud ümber K. A. Hermann'i laulu „Kuku sa kägu“. Tulemusena antakse massikoorile lööv number. Uudsenä esineb A. Kiisa „Laul ei ole maasta leitud“; seesmine jõud ja läbitöötamine on tagasihoidlikud. H. Meri on oma „Kalurite laulu“ säädnud koorile orkestriga. R. Riitsing annab uue, õnnestunud pala „Tulease“. E. Kõomäe „Veskinieui“ on juba seisnud laulupäeva programmis; voolav ja kergesti õpitav töö. E. Oja „Vares, vaga linnukene“ on ehitatud üles kaunis lihtsalt, taotledes mõnusat efektiivsust. M. Lüdig'ilt esineb tema „Mets“ sisuka tootena. Ammuse palana on toodud uuesti M. Hermann'i „Eestimaa, mu isamaa“. J. Aaviku „Üles“ ilmus ka hulk aastaid tagasi, mispärast tundub väga kohasena selle meeleolulise laulu uuesti pakkumine. Pala ise nõuab natuke tähelepanelikku pingutust mõningate häälekäikudega. Edasi tulevad K. A. Hermann'i „Väikesele isamaale“ ja A. Lätte „Au Kuningas“. Viimset nendest kanti välja paistva numbrina esmakordselt ette neljanda üldlaulupeo kavas. Raamatu lõpuosa toob tuntud laule meeskooridele, millised oma sisukusega ja poolehoiuga kuuluvad nähtavate hulka: K. Türnpu „Mull' lapsepõlves rääkis“ ja „Lahkudes“, J. Simmi „Aimduš“, A. Karafini „Talvine õhtu“ ning G. Ernesaksa „Hakkame, mehed, minema“. Lisana esinevad Eesti ja Latvija hümniid segakoorile.

Ed. V.

10 koorilaulu AKÜ kirjastusel.

Koorilaulude kirjastajana meil Lauljate Liit asub juhtival ja mõõduandval kohal, tegutsedes selle ala arendamiseks peaaegu ainuüksi. Nüüd on Autorikaitse Ühing ka siin astunud samme ning lasknud trükist välja kümme numbrit. Nagu näha, toimub kirjastamine teatava ettevaatusega: õige tähtsal kohal seisab nootide mineku põhimõte. Valimikus esineb ülekaalukalt vanemaid laule — ja populaarseid. Väljannete toimetaja T. Vettik on saadnud segakoorige rea töid: A. Läte — „Ilus isamaa“ ja „Malemäng“, K. Türrpu — „Kyrie“, „Helju, hella tuulekene“ ja „Lahkumise laul“. Viimati nimetatud juures leiame uued sõnad, mis on mõeldud kohastena koosviibimiste lõpetamisel. Asjas peitub oma kaalutud kavatsus, kuid tekst just uuendava sihi juures jätab käsitlusest soovi. K. A. Hermann'i „Laul Munamäel“ antakse harmoonilise korrektuuriga. Uusi laule pakutakse nelj. Üks nendest on E. Aava „Me oleme põhjamaa lapsed“, milline hiljuti omandas auhinna Lauljate Liidu poolt korraldatud võistlusel. See töö segakooriga arvati sobivaks eelseisva üldlaulupeo palana. Lõpulikult selgub küsimus muidugi hiljem. Laulul ei puudu vastavaid omadusi; meeleolu ja iseloom püsivad vaidlematult. T. Vettik annab toote „Su põhjamaa päikese kullast“, mis osutub sisukaks ja kaunis kergesti lauldavaks. Eriti raske pole ka R. Pätsumäe rahvaainetel loodud „Pulmalaul“. Kolmandas salmis basside käigud nõuavad pisut treeningut. Laul on küllalt elav ja efektne. V. Leemetsalt esineb „Tantsulaul“, — lihtsa ehitusega ning laiematele ringidele vastuvõetav. Esimeses osas teine tekstirida sobib vähem muusikaga. Elavam liikumine ju aitab kõvendada tasakaalu. Noodid on antud välja üksikute äratõmmetena ja vihuse.

Ed. V.

Praegusaja häälesäädmise teooria, tervishoid ja tehnika — Tenno Vironi, autori kirjastus, 1934.

Raamatu eelsõnas ütleb autor: „Minu soov oli anda lühidalt ajalooline pilt sellest, mis on saavutatud laulukunstis aastasadade kestel kuni meie päevadeni.“ Järelikult meie oleme valmistatud ette raamatust kokkuvõtete ja ülevaate saamiseks, ega oota just autori isiklikke seisukohti. Muidugi ei pääse ka nendest täiesti mööda.

Tenno Vironi' töö on jaotatud osadesse, mis käsitlevad hääleparaati ja selle tegevust, hingamist, resonantsi ning mitmesuguseid oskuslikke võtteid.

Laulukunst teiste seas kaldub küll eriti individuaalsusse, sest sääl tuleb isikul kõik panna välja enda käest — alates instrumendist kuni tehnikani ja elamusteni. See pärast õpetamine osutubki võrdlemisi raskeks, ning õppiija peab evima suurt iseisvat otsustusvõimet. Selles mõttes on väga tänuilik jälgida nähteid, kus ühe laulja juures hilgavaid saavutusi andvad töed teisel puhul jooksevad ummikusse. Samutiigi teadus kõigub edu ning äpardumiste vahel.

Igatahes saadab asjaosalistele palju kasu teadlikkus nii vigade kui edukust tingivate võtete suhtes. Tõde tundmine tulebki vigade mõistmise kaudu.

Tenno Vironi' raamatut võib lugeda huvigale; ta pakub omajao kõigile — teoreetikule, lauljale-spetsialistile ja asjaarmastajale.

Raamatu esimene osa on suurel määral arvamuste edasikandja, mispärast meie autori enda tõekspidamistele ei pääse just eriti lähedale. Kuna aga töö esimesele jaole lubatakse lisandada teine, siis saame ka aru, millised ülesanded jäävad neist kummalegi.

Lugesin häämeeli Tenno Vironi raamatut, kuna niisugused materjalid on ikka teretulnud. Pääleegi põhjeneb töö õige rohketele allikatel. Märgiksin siiski mõne üksiku koha, mis ehk nõuaks selgitamist või täpsustamist.

Lhk. 23 räägitakse Piltan'i otsusest diafragma ja kõhu hingamise suhtes; sääl paistab küll esinevat eksitus nende mooduste määramises. Lhk. 30 tehakse häälejõud olenevaks ainult hingamisest, milline otsus pole täieline. Lhk. 51 jutt teelusikaga keele säädmisest on teataval määral küll põhjendatud, kuid see võte näitab siiski meetodi primitiivsust. Mida tähendab väljendus: „Madalate helide pääl on hääli täielik“ (lhk. 55); see on väga poolik mõiste. Sama küsimusega ühenduses tahaks selgitust ka lauseosa (lhk. 59): „mida madalam heli, seda rohkem tegutsevad ninakoobas ja pääõõnsused.“ Lhk. 70 määratakse sündinud lapse hääleulatus nullile, mis on uskumatu.

Häälikute tekitamises nõuab vaidlust „s“-i andmise võte; seda viga peaks tingimata parandama. Samuti „k“ määramine on vale (lhk. 67 ja 68). Alčevski' hingamistabelis (lhk. 48) noodinimed ei määrata ära kõrgust (kõik on antud suures oktaavis). Lhk. 58 leidub tenori registri näitamises noodiviga. Lhk. 26 seisab: „Hing. rahuajal. 1. Hingamine ei ole sunduslik.“ Siin on tegu puuduliku väljendusega. Üldi-

selt raamatu keelt ei saa pidada just eeskujuliseks. Pole vist liialdus, kui avaldada soovi, järgmise jao puhul näha suuremat hoolt selles küsimuses. Ka mõni joonis pole küllalt puhas. Kuna järgnevas raamatus puudutatakse ka eelnenud osa aineid, siis ei teeks raskusi tuua parandusi.

Üldiselt seda raamatut võib soovitada kõikidele, kes tunnevad huvi laulu ja hääle suhtes. Ootame raamatu järgnevat osa, milles arvatavasti autor tuleb välja rohkem oma seisukohtadega ja toob tutvumiseks veel uusi kasulikke juhatusi.

Ed. V.

Laulmisõpetus.

Hiljuti ilmus trükist R. Pätsult „Töökooli“ kirjastusel metoodika käsiraamat 5-da ja 6-da õppeaasta jaoks. Selles töös leidub hulk tarvilist materjali aine edukaks arendamiseks. Üldiste vaatluste ja selgitamiste kõrval pakutakse juhatusi üksikutele tundidele vastavalt terve õppeaasta kohta. Käsitus areneb liitklassidega töötamise põhjal. Raamat on suureks abiks mainitud alal tegutsemises. Lisana ilmus ka kaks töövihku kummagi klassi õpilastele. Nende materjalide lähem vaatlemine sünnib järgneva „Muusikalehe“ veergudel.

Oodatavaid esinemisi „Estonia“ kontsertsaalis

30. sept. — 2. sümfooniakontsert, kaastegevad „Estonia“ suurendatud sümfooniaorkester, EMO' segakoor, solist tenor K. Ots, juhatab Budapesti Kuningliku Muusika Ülikooli prof. Viktor Vaszy. Javass Ungari helitöid.

10. okt. — Nora Liina' tantsude õhtu teatrisaalis.

10. okt. — Soome kirjaniku Aleksis Kivi' mälestusõhtu tema 100-a. surmapäeva mälestamiseks.

12. okt. — 3. sümfooniakontsert R. Kulli juhatusel. Kaastegev klaverikunstnik Nikolai Orlov.

14. okt. — kell 12 päeval Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori kontsert prof. A. Topman'i juhatusel.

17. ja 19. okt. — neegrilauljatar Marian Anderson'i kaks kontserti.

20. okt. — Fënno-Ugria korraldusel hõimuaktus, kaastegev ÜENÜ Tallinna Osakonna segakoor E. Aava juhatusel.

21. okt. — A. Arderi kontsert tema 40 a. sünnipäeva puhul. Kaastegevad M. Arder-Runge j. t.

24. okt. — Tallinna Konservatooriumi 15. aastapäeva puhul kontsert-aktus.

28. okt. — 4. sümfooniakontsert, juhatab Olav Roots Tartust, kaastegev viiulikunstnik E. Turgan.

3. nov. — kuulsa helilooja ja pianisti Sergei Prokofjev'i kontsert.

4. nov. — ÜENÜ Tallinna Osakonna segakoori kontsert E. Aava juhatusel.

6. nov. — klaverikunstniku France Ellegaard'i kontsert.

11. ja 12. nov. — Viini poistekoori „Wiener Sängerknaben'i“ kontsert.

Foto Parikas.

„Hoffmanni lood,“ kolmas vaatus;
M. Runge ja K. Ots.

17. nov. — Tallinna Töölismuusika Ühingu kontsert.

21. nov. — Raudteelaste Kultuur-Ühingu „Kalju“ segakoori kontsert H. Rosman'i juhatusel.

25. nov. — Raudteelaste Kultuur-Ühingu „Raudami“ kontsert K. Leinus'e juhatusel.

Kuulsaist väliskunstnikest kavatsevad Tallinnat külastada dirigent O. Klemperer detsembri alul, viiulikunstnik J. Kubelik 1935. a. alul. Pääle selle on käimas läbirääkimised Nõukogude Vene kunstnike küllatuleku suhtes.

meeskooride nurk

Toimetaja: A. Loorits, aadr. — Laujlata Liit, Tallinna, Lai tän. 7

MÄRKEID II ÜLEMAALISELT MEESLAULUPÄEVALT

Juba esimeste helide järele, mis kostsid hommikul proovil, võis märkida: täna saab kuulda hää d meeslaulu. Ja seda mitte ainult laulutehniliselt, vaid just kõla puhtuse, hääle ühtesulavuse ja maheduse poolest.

Kontserdil leidis täiel määral kinnitust hommikune mulje: laul oli kõlalisel puhas, sulav ja ümar, ei pääsnud kuuldavale kärisevaid, kahisevaid ja kriiskavaid hääli. Seda tulemust ei saa kaugeltki ainuüksi panna Pärnu laululava ja -välja hää akustika arvele, vaid pääpõhjus seisis kahtlemata asjaolus, et esinesid alatisel tegutsevad koorid, kelledel pikem tööaeg seljaga. See kõlaline ja hääleline puhtus on meie meeskooride arenemisloos tähtsaim saavutus, mis väärrib allakriipsutamist. Tehnilised väärtused, päämiselt rütmilialt, mis ilmneseid ettekandmisel ja mis olid tingitud vähesest kokkulaulmisest üldproovil, osutusid oma tähtsusest esiletoodud saavutiste kõrval vaid teisejärgulisteks näheteks.

Kui veel hiljuti meeslaulu arenemisel oli suurimaks komistuskiviks häälematerjali puudu, pääasjaliselt I tenorites ja II bassides, siis tõendas möödnud laulupäev, et sellest puudusest oleme saanud üle: kõrgeid tenoreid ja sügavaid basse leiame nüüd juba kõikjal, ega ole sellise häälematerjali omamine enam üksikute suurkooride päraldiseks.

Huvitavaim osa laulupäevast oli üksikute kooride esinemine. Üldkoori esinemise järele jäid nende ettekanded muidugi dünaamiliselt kahvatumaks, seda nauditavamaks kujunesid nad aga kunstiliste peensuste, varjundite mitmekülguse ja iga koori individuaalse väljendusviisi poolest. Just see osa laulupäevast on suurimaks tõukejõuks üksikkooride arenemisel, see tekitab võistlusindu ja pinevat edasipüüdu. Et koorid seda esinemist pead üldiselt võtsid väga tõsiselt, siis osutus huvitavaks jälgida, milliseid suuri edusamme olid teinud mõned koorid 1933. a. suvel korraldatud I meeslaulupäevast saadik. Üksikkooride esinemisel saime kuulda õige hääklassilist meeskoorilaulu.

Pääle puhtkunstilise külje avaldamise,

on üksikkooride esinemine ka veel väga huvitav nende ilme ja repertuaari demonstreerimise suhtes, sest igal kooril ja tema juhil leidub individuaalseid omadusi, mis pakuvad mitmekesidust, ettekantud laulud aga annavad tunnistust, milline muusikaline vool püsib mõjusa koori repertuaaris.

Läti ja saksa kooride esinemisega demonsteeriti meile erirahvuste laulja hinge maitset ja temperamenti ning võimaldati teha mõnesuguseid võrdlusi.

Kuna lauluväljal esinesid vaid keskmise ja suure koosseisuga koorid, kuulsime Eliisabeti kirikus ka väikekoore, kes oma laitmata ülesastumisega töid tunnistuse võimete hääst tasapinnast. Ühtlasi näitasid nad ka, et meie meeslaulul on veel küllalt arenemise ja levinemise võimalusi. Kui väike Otepää alev suudab kutsuda ellu ja pidada ülal meeslauluselti tema hää l tapapinnal seisva kooriga, miks ei peaks siis see ka olema võimalik paljudes teistes linnades, alevs ja muus perekamais paikades, kus seni veel ei harrastata meeslaulu. Ja kui Tartus mitme teise meeskoori kõrval ka Peetri kiriku ühe pihtkonna juures võib tegutseda hää meeskoor, miks ei peaks see olema võimalik paljudes teisteski kirikutes.

Ühes Pärnu lehes kiideti meeskooride hää distsipliini ja esinemisoskust. See kiitus pole liialdus, vaid tuleb täiesti teenitult, kuna laulupäeval avaldunud kord ja täpsus olid tõesti märkimisväärsed. Kui mitte võtta arvesse hilinemist hommikusele proovile, liikus eeskava täitmine (kus seda väljaspoolese asjaolud ei tulnud venitada) täpselt ettemääratud raamides. Üksikkooride kogunemine rongikäiguks, samuti esinemised laululaval olid efektsed ja andsid tunnistust, et liikvel on seemiselt hästi kokkusulanud ja distsiplineeritud organisatsioonid.

Muidugi ilmnese omajagu defektegi niihästi laulupäeva üldkorralduses kui vahest ka üksikute kooridegi juures, mis on paratamatudki alati, kus midagi tehtakse, aga vist väga silmatorkavad need ei olnud. Ja kui arvestada meie rahvale omast hää kohanimisvõimet ja terast tähelepa-

nu, võime loota, et järgmisel laulupäeval ei kordu mõndagi sellest, mis nüüd just rahuldamatist ei pärvinud.

Üldiselt kokkuvõttes võime aga märkida, et II meeslaulupäeva tulemused nii muusikaliselt kui ka majanduslikult olid täiesti rahuldavad.

J. Reinthal.

Hoogne hooaja algus Tallinna Meestelaulu Seltsis.

Suvepuhkus kuivas kokku, vabaõhukontsert aga paisus laulupeoks. — Välisreis kindel. — Tallinnas kontsert 8. detsembril kõige värskemate uudisteostega.

Üsna lühikeseks jäi tänavune suvepuhkus Tallinna Meestelaulu Seltsile. Oieti keskjuulist keskaugustini oligi n. ö. täisnoodiline suvepaus. Juba kevadel läks ühel osal tunduvalt üle traditsioonilise 1. mai Tartu kontsertmatka tõttu ja sellele lisaks pool koori tuli kokku isegi veel juuli keskel, et aidata kaasa II ülemaalse meeslaulupäeva edule Pärnus. Kuid ka sügise poole otsati „näpistati“ puhkeaega ja tuld paar nädalat enne kokku, et Kadrioru lossi ees tervitada Tallinnas küllaskäigul viibivat Soome presidenti, koori vana tuttavat Ukko Pekkat. Juba mõne päeva möödudes paluti „rahva soovil“ koori laulma „Eesti Nädala“ avaaktusele 31. augustil.

Kui traditsiooniliselt hooaeg algab 1. septembrist, siis juba teisel päeval, 2. sept. oli kavatsus korraldada Kadrioru Lauluväljal vabaõhukontserti, milline vihma tõttu lükkati edasi järgmisele pühapäevale.

Vahepeäl kogunes koor oma traditsioonilisele hooaja avaharjutusele septembrikuu esimesel kolmapäeval, seekord 5. sept. Tervitustega seltsi esimehelt hr. M. Ruubelilt ja koorijuhilt hr. prof. A. Topman'ilt alustati harjutusi. Ühtlasi võeti koori proovile ja anti „ristiisade“ hoole alla 15 uut lauluvenda, I tenori ja II bassi ridadesse, kuna teistesse häalerühmadesse vastuvõttu üldse ei avatudki. Koor on nüüd paisunud tublisti üle 200-pääliseks.

Pühapäeval, 9. sept. peeti laululaval ära vabaõhukontsert, mis kujunes tegelikult laulupeoks, kus publikut viibis rohkem kui mõnel maakonnalaulupeol. Ei puudunud isegi rongikäik ja laulupeo-elevus kesklinnaski. Oma rikkalikust repertuaarist kandis koor prof. A. Topman'i juhatusel ette paarkümmend läbilõõnumat laulu ja teenis publiku lakkamatut kiitust, samuti nagu Kalevi maleva orkester oma esinemisega hr. Julius Vaksa juhatusel. Kont-

seridile oli müüdnud 4300 pääsetähte. Kontsert jättis lauljale kui ka kuualjaile aga üleva mulje.

Alustanud niiviisi käesolevat hooaega, on Tallinna Meestelaulu Seltsil ligemas kavats terve rida kontserte välismaal. Juba on selleks eriharjutused alustatud ja üle 80 mehe käivad väsimatult koos. Sõit algab 20. oktoobri paiku ja reis kestab ümarguselt kaks nädalat. Reisu häächs kordaminekuks on aidanud kaasa ka hr. Riigivanem, kellelt saadi suurem summa majanduslike kulude katteks. Kõik lauljad aga sõidavad täiesti oma kulul, nagu see on kujunenud kombeks Tallinna Meestelaulu Seltsis.

Välismatkale järgneb 8. detsembril kontsert „Estonia“ kontsertsaalis. Sellel kontserdil esitatakse Johann Tamverk'i uus oratoorium „Taavet ja Koljat“ ja kantakse ette uus ä capella laule E. Võrgult, muuseas ka kolm võistlusel auhinnatud tööd.

Basso profundo.

Jooni Haapsalu Meeslaulu Ühingu tegevusest.

Meestelaulu eelpostiks „Läänes“ on Haapsalu Meeslaulu Ühingu (esialgse nimega „Haapsalu laulumehed“). Ühingu kui niisugune on vanaduselt alles vaevalt kooliealine poisike — asutatud 28. nov. 1927. a. Selle aja jooksul on aga nii mõnigi torm ja tuul (sekka ka päikesepaistelisi päevi!) käinud temast üle. Siiski viimaseil aastail — mis puutub lauluharrastamise tingimussisse — on olud olnud soodsamad ja selle tõttu on sel alal sammutud ka teatud eduteed. Ei tarvitse olla veendunud pessimist, ent öelda võib ühte: provintsilinna olud pole kuigi tänulikud seesuguse ala harrastamiseks, kui on laul, eriti meestelaul. (Ses mõttes on Haapsalu tüübilisi provintsilinnu.) Kohalikud olud tõmbavad siin hoolimatult ette juba teatavad piirid, seda orgi kasvamise kui ka muusikalise tasapinna tõstmise võimaluste alal. (Näit. nimetatagu häälesäadet, materjali valikut, juhtide ja solistide probleemi.) Missugustes tingimustes on tulnud ühingu laulda, kui oli selleks hää tahe, illustreerigu näide lähemast minevikust. Paari aasta eest polnud meil üksvahe saada koorijuhti. Sõlmisime siis lepingu hra G. Ernesak-saga Tallinnast, kes kord nädalas sõitis kohale (105 km. takka)!...

Ühingu eluea jooksul on väliskülaalised Läänemaa „päälinnas“ käinud imestavalt vähe. Suursündmuseks oli siin rootsi m-koori „De Svenska“ küllasõit ja kontsert aastate eest. Nüüd ootame ammu piki-

silmi, millal mõni emamaa meeskoorest meid ja Haapsalut „avastab“. Me loodame, et seegi aeg kord saabub.

Nüüd mõni sõna möödunud 1933/34 hooaja kohta, mis osutus võrdlemisi intensiivseks. Kestis see möödunud aasta oktoobrist kuni 12. aug. k. a. (kokku 1-kuise katkestamistega), s. o. Lihula laulupäevani. Harjutusi peeti 2 korda nädalas. Koorijuhiks on C. Kreek. Hooaja jooksul anti kogusummas 6 kontserti (arvestamata umb. sama arvu esinemisi mitmesug. aktusil): 2 ilmalikku ja 3 vaimulikku Haapsalus ja 1 vaimulik Lihulas. Väljaspoolt angašeeritud solistidest olgu nimetatud A. Arder, H. Betlem ja E. Laanenbek (Tartu).

Koos H. L. ja M. S. „Heli'ga“ korraldati 8. juulil kohalik 5. laulupäev, mis ebasoodsa ilma tõttu õnnestus vaid osaliselt. Juba järgm. pühap., s. o. 15. juul., näeme meekoori laulmas Pärnus meeste laulupäeval. Ja vahepäälse mõnenädalase hoolsa häälesäade harjutamise järgi (kasutasime ära hra E. Laanenbek'i suvitamise puhul siinviibimise igakülgset) matkatakse Lihula linna, osavõtuks laulupäevast ja andma vaimulikku kontserti. (Kus on siin suvepuhkus?) Enne seda matka aga oli ühingul suve suursündmus: võidi toetajaskonnalt vastu võtta annetatav lipp! See toimus 9. aug. (Kirjeldus vt. „Muusikalehe“ eelmine nr.)

Kuidas suhtub meie seltskond? Suhumine võiks olla soojem. Aga milles on siis viga? Küllap öeldakse: „raske aeg“, raadio, kino ja mitte vahest viimases järjekorras — kui olla avameelne — meie muusikaline tasapindki (arendagem ja täiendagem häälematerjali, tõstkem ettekande tasapinda täpsema, nõudlikuma ja energilisema juhtimisega jne.).

Meeskooril on praegu ümmarguselt 30 liiget ja samapalju toet.-liikmeid. Juhatuse kuuluvad: J. Lindvers (esimees), R. Silts (abiesimees), A. Viksten (sekretär), C. Veidenbaum (laekur), maj. K. Baumann (arhivaar) ja J. Rattur (majandaja).

Võru laulumeestel uus koorijuht.

Kavas kontsertreis Tartusse, ja 20. okt. traditsiooniline aastapäev.

Alanud hooaeg on Võru Meestelaulu Seltsis toonud mõningaid muudatusi.

Kõigepäält on mainida, et Võrust lahkus senine kauaaegne seltsi esimees, end. kriminaalkomissar hr. Freybach, kes vanusemäära saavutamise tõttu läks pensionile ja asus elama Tartusse. Komissar Freybach'i

isikus kaotas Võru meeskoor ühe oma innukaimalt tegutseva liikme, kelle vilunud juhtimisel selts kui organisatsioon on töötanud suure eduga.

Eldasi oli haiguse tõttu sunnitud lahkuma ka koorijuht hr. K. Pütsep, kes oma kohal on püsinud 7 aastat, seltsi asutamist saadik. Loodetavasti küll hr. Pütsepa eemalejäämine kannab ajutist iseloomu, kuna haigusest paranedes ta loomulikult jälle pöördub tagasi oma loodud koori juure, mis väsimatu töö tagajärjel muutunud tusedamaks liikmeks meie meeskooride peres.

Uueks koorijuhiks hr. Pütsepa asemele on palutud noor helilooja hr. H. Känd, kelle nimi on laiemalt saanud tuttavaks ühenduses „Kalevipoja“ helidesse säädimisega. Hr. Känd on Tallinna konservatooriumi lõpetanud ja kirjutanud ka rea koorilaule. Praegu tegutseb ta Võrus organistina.

Seltsi esimeheks valiti aga hr. K. Pütsep, mis tagab, et selts senise edukusega jätkab oma tegevust.

Ligemais seltsi töökavas on meeskoori kontsertreis Tartusse, vastukülaskäiguks Tartu meeste talvisele Võru kontserdile, mispuhul loodi sooje sõprussidemeid Võru ja Tartu meeste vahel ja Tartu meeskoor andis Võrule üle kutse Tartus esinemiseks. Nüüd tahetakse siis asuda teele ja suurele naaberlinnale pakkuda külakosti. Harjutused on juba kõvasti käimas, et Võru meeslaul Tartus kõlaks vägevasti.

Eldasi järgneb 20. oktoobril seltsi traditsiooniline aastapäeva-kontsert Võrus ja ette on nähtud ka kirikukontsert. Praegu on kooris 65 liiget, sügisel tuli juure 5 uut lauluvenda.

Kahjatusesega tuleb mainida, et Võrus puudub hää akustikaga suurem saal kontsertideks. Kuid sellest hoolimata Võru meeskoori edu on olnud silmapaistev, ja ta julgesti kannatab välja võistluse meie vanemate ja suuremate meeskooridega. Võrus on ta aga pea ainukene laulukultuuri kandja ja laulukunsti levitaja.

Võru velli.

Rakveres meeskoor asutamisel.

Neid väheseid linnu, kus puudub püsiv meeskoor, on meil senini muuseas Rakvere. Mõni aeg tagasi siingi on katsutud ellu kutsuda meeskoori, kuid asi jäi soiku. Nähtavasti oli siinse tugeva segakoori mõju nii suur, et meeskoor ei suutnud püsida.

Ometi on Rakvere nii suur küllalt, et siin mitu laulukoori üksteise kõrval vabalt võiksid tegutseda ja lauljaid peaks jätkuma

igale. Meie teistes samasuurtel linnades — Viljandis ja Valgas — on meeskoorid suure eduga lõõnud läbi, kuigi ka neis alul oli raskusi. Isegi palju pisemates linnades, nagu Võrus, Haapsalus, Põltsamaal ja koguni alevites on meeskoorile jätkunud pinda segakooride kõrval.

Pidades silmas teiste linnade meeslaulu edu, on nüüd Rakvereski jälle hakatud mõtlema meeskoori asutamisele, et mitte jääda maha üldisest meeslaulu tõusust. Seekord on asja algatamise Rakveres oma pääle võtnud ÜENÜ' kohalik osakond, kelle juures esialgu tahetakse kutsuda ellu meeskoor.

Muidugi on loomulik, et edaspidi Rakveres kujuneks iseseisev meeslaulu harrastav selts, sest kogemused mujal näitavad, et suurim edu saavutatakse sel teel.

Virulane.

Välisreis Pärnu meeskooril kavas.

Pärnu Helikunsti Seltsi meeskoor alustas sügishooaja järjekorraliste harjutustega teisipäeval, 4. septembril. Koori juhib endiselt hr. H. Meri; harjutusi peetakse igal teisipäeval ja reedel. Kooril on sügise jooksul nähtud ette mõned kontserdid kodumaal, ja tuleval kevadel tahetakse teostada välisreisu naabrusesse. Kuna tuleval suvel Pärnus peetakse maakondlik laulu pidu, siis loomulikult ka selle ettevalmistamisele tuleb kooril oma jõudu pühendada mitte ainult kaasalaulmiseks, vaid ka igasugu korraldustöödeks.

Valga meestel kavatsusel lillepidu.

Augustikuu viimasel päeval avas Valga Meestelaulu Selts oma sügishooaja, alustades harjutustega. Esialgu peetakse harjutusi üks kord nädalas — igal neljapäeval, kontsertide ja esinemiste eel aga ka kaks korda nädalas, igal esmaspäeval ja neljapäeval, ja kui tarvis, siis rohkemgi. Ligemaks kavatsuseks on Valga laulumeeste lillepidu.

Pühenduseks Põltsamaa meeskoorile

on loonud laulu Tallinna konservatooriumi õpilane Villiam Kapp, kes kuulub tuntud muusikameeste perekonda, olles prof. Kapi vennapoeg. Noorel komponistil pole see esimene katse, — juba keskkoolipõlves on ta loonud rea laule, ja kooli pidudel on neid ka kantud ette.

Uusi meeskoorilaule trükist.

Lauljate Liidu meeskooride sektsioon meeslaulupäevadest saadud ülejääkide arvel on asunud välja andma meeskoori laule. Need ilmuvad 4—8-leheküljeliste vihkude kaupa sarjas „Eesti meeslaul“ ja maksavad liidu liikmetele 10—20 s. vihk, kusjuures ettekanne neile on vaba. Esimestes vihkudes ilmuvad viimsel võistlusel auhinnatud E. Võrgu kolm meeskoorilaulu „Meeste laul“, „Legend“ ja „Muinasjutt“ ning pääle selle E. Tubina „Karjase laul“ ja R. Riitsingu „Kõrr, kõrr“. Seega saavad meeskoorid kohe tarvitada 5 uut laulu meeslaulupäevade vaeva viljana; ligemal ajal on aga oodata neile veelgi lisa.

Nagu kuuleme, kujuneb E. Võrgu „Legendist“ toode sümfooniaorkestri kaastegevusel. Nimelt olevat hr. Võrk asunud looma muusikat väikese sümfooniaorkestri jaoks lisaks „Legendi“ à capella osale.

Foto Parikas.

„Hoffmanni lood,“ kolmas vaatus;
B. Hansen ja K. Viitol.

Oper ja kontserdid

KODUMAA

Tallinna.

„Estonia“ oma hooaja esimeseks ooperiks oli valinud J. Offenbach'i „Hoffmanni lood“, mis meil kavas seisis kümme aastat tagasi. Kavatsustes muidugi ei ole soovitud minna välja mingile suurele väärtlavastusele, vaid lepitakse vähemaga. Teos tahab läheneda publiku laiematele ringidele, ega arvesta üksi selle valitumat osa. Arusaadavasti on teatri elus rohkem mõtet ka asjaolul, et seltskond hulgalisemalt suudaks luua sidet ettekannetega. Alati ei saa anda ühe mõõduga, mispärast kergemgi liik leiab õigustamist. „Hoffmanni lugudes“ püsib omajagu sisulist kandvust; Offenbach'i töö pakub lavalist arendamist, millel ei puudu veetlevust ja iseloomu. Muusika voolab mõnusasti, taotleb ilmekust ning moodustab omaette laadi. See kergus siiski püsib pinnal, mida lahutame operetlikkusest. Paiguti lööb esile vastava kalduvuse jooni. Kui räägime selle ooperi sõnalisest sisust, siis peame mees, et nägemine sünnib perspektiiviselt. Mainitud põhjustel tuleb lubada — ja mõista — mõndagi, mis ei liigu tänapäeva mustri järgi. Ooperi kolmas vaatus tundub kahvatavat eelnenu kõrval. Siin valitseva tähenduse juures peab püsima süngus ja raskus. Tuleb seda osa eriti rõhutada ning hoiduda kõigest, mis ähvardavad murda teed üle võimaliku piiri koomikasse. Ooperi esitamise kaudu nägime juhtkonna innukat ja viljakat tööd nii muusikalise, lavastusliku, tantsulise ning dekoratsioonilise külje juures. Ka tegelaste rakendamise andis häid tulemusi. Ettekandelt sai muljeid voolavast käsitlusest, kus eraldine ja vastastikune arendamine liikus ilmeliselt. Osade jagamises paistab mõjuvat tõstvalt kaasa kohane sattumus. Kandvamad tegelased reastasid järgmiselt: K. Ots — Hoffmann, J. Aav-Loo — Olympia, O. Torokoff-Tiedeborg — Giulietta, K. Viitõ — Lindorf, Coppelius, Dapertutto, Mirakel; M. Runge — Antonia, B. Hansen — Krespel. Edasi tegutsesid kaasa: A. Kikas, V. Veigart, A. Tamm, A. Rinne, J. Villard, H. Teder, N. Romanov, M. Leet, F. Hallap, M. Karring jt. F. Hallap on uus jõud ja näitas sobivust ülesannetes; M. Karring külalisena

pakkus rahuldust. Pääle üksikult mainitute võttis ettekandest osa koor mitmekesisuses koosseisus. Tantsu pakuti rikkalikult ja huvikõitvalt. R. Olbrei juhatusel all esinesid solistidena B. Blinov, V. Olbrei, M. Granberg, V. Hagus, K. Maldutis ja A. Koit; pääle selle astusid üles rühmad; nukutantsu pakkus V. Vassiljev. Lavastus ja ooperi tõlge olid H. Kompuselt, dekoratsioonid A. Tuurandilt ja kostüümid N. Mey'lt; muusikaline juhatus seisis R. Kulli kätes.

Riigi Ringhäälingu ja „Estonia“ liidetud orkester ühes lisajõududega andis R. Kulli juhatusel esimese sümfoonia kontserdi sügisel hooajal. Eeskava ise ja selle täitmine pakkusid tõelist naudingut. Teosed sisuliselt ühes numbrite järjestusega moodustasid paeluvate elamuste rea. Kontserdi läbiviimine kujunes hoogsaks ja ilmeliseks; tundus rohkesti teoorõmsat värs্কust. Esimesel poolel kanti ette Saint-Saens'i kolmas sümfoonia (c-moll), mis oma kunstilise sisuga ja huvitava vormikäsitlusega mõjus elevust andvalt. Ettevalmistuselt oli teos tehtud küpseks — nagu seda lubavad olud — ning tulemused väärivad tõsisest märkimisest. Oreli partiid täitis T. Terkman, klaveri osa andsid F. Nikolai ja K. Shypris. Teises jaos mängis H. Biek orkestri saatel Fr. Liszt'i klaverikontserdi (nr. 2). Solisti poolt pakuti teost hää tehnikaga ning sobiva tõlgitsusega. Üldiselt püsis kindel side pianisti ja saateaparaadi vahel. Kontserdi lõpus toodi kuuldavale A. Vedro' süit oop. „Kaupo“ ainetel. Töö on autoril kõigiti õnnestunud ja kuulub väljapaistvale kohale.

Tenno Vironi astus üles soolokontserdiga. Võrreldes möödunud esinemisega, tuli tema juures nüüd ilmsiks rohkem kaldumisi pingutustesse tooniandmisel. Tundeline külg tema juures on leidnud vähem esikohalist rõhutamist; ka käesoleval puhul see ei osutunud eriti kandvaks. Enam mõju jäi ikka jõudu ja hiilgust taotlevatele numbritele. Paiguti ettekannete iseloom kaldus välja kontserdi raamidest. Kaastegevana esines E. Olly, kes õpilase seisukohale asetatult laseb end

hinnata rahuldavaks. Segavana mõjusid hääle viibeerimine ja vajumine. Koloro- tuuri siirduvad numbrid tundusid vähem sobivatena muust osast.

Muusika tõlgitsemisest pidas Eesti Aka- deemilise Helikunsti Seltsi korraldusel loengu A. Truslit (Berliinist). Ettekan- net huvitava teema üle oli tulnud kuulama arvukalt. Iseendast ei kukkunud asi väl- ja nii siduvalt, kui ehk loodeti. Võib olla, et referendil puudusid käepärast vastavad võimalused illustratiivses osas ja loeng isegi vahest polnud koostatud pikema kaalumise juures. Ilmsiks tuli referaadi õige populaarne kujud ning tükeldatud ise- loom aine arendamises. Mõningat lähe- nemist küsimustele loeng siiski lubas, kui võtta asja päris ebateadliku jälgija seisukohalt. Isikud, kes ettekannete üle on pida- nud juurdlema, lootsid rohkem vastavalt spetsialistilt.

Ed. Visnapuu.

Kadrina. — Arvates 20. aug. lahkus kohaliku ork. juht hr. E. Liiv, asudes Iisa- kusse koolijuhatajaks. Hr. Liiv töötas Kadrinas 7 aastat, täiendades ka oma tead- misi muusikas, õppides konservatooriumis hr. Luku klarnetiklassis. Paari aasta jooksul ta suutis orkestri viia üsna hääle tasemele. Varem juhatas ta ka Haridus- seltsi segakoori, andes aasta tagasi oma ülesande hr. V. Riisbachile, kellel on orga- niseeritud ka meeskoor. Kirikulaulu eden- dab hr. F. Karlson, koguduse köster. Ümb- ruses tegutsevad: Ojaveski meeskoor, Ud- riku segakoor ja pillikoor ning teisi vähe- maid seltse muusikaliste sihtide taotlemis- el.

Kunda. — Töötab peaaegu 40-liikm. se- gakoos, mida juhivad kohalik koolijuhataja hr. J. Lohk (endine Võru seminari laulu- õpetaja), kes omab muusikalist etteval- mistust ja hääde indu Kunda lauljaspere ohjeldamisel. Korraldatakse ka kammer- muusika-õhtuid, operette j. m.

Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu pillikoor, milline siiani oli peaaegu „rivist väljas“, on viimase aasta jooksul noore juhi hr. E. Uustalu' juhatusel teinud edusamme, täiendades oma ridu noorte muusikasõpra- dega. Üldine koosseis 25—30 mängijat (10 noort!).

Lähemal ajal valmib ka uus rahvamaja- koolimaja, millel on üsna hääd akustikaga saal.

Pärnu. — 1. augustil korraldati koha- likus Eliisabeti kirikus 1. vaimuliku muu- sika tund. Kaastegevad olid: P. Laja

Foto Parikas.

Soolotantsijad „Hoffmanni lugudest“,
V. Hagus, A. Koit ja K. Maldutis.

(orel), Eliisabeti noortekoguduse naiskoor praost A. Grünberg'i juhatusel, H. Schütz (viul) ja L. Paigaline (sopran). Rahvast oli kogunenud kontserdile arvukalt, nende hulgas rohkesti suvitajaid välismaalasi.

Rakke. — Rakke muusikaelu hingeks on kohalikud „rahvalalgustajad“ hr. M. Trei- mann'iga ja hr. A. Tischler'iga eesotsas. Kuna mõlemad on hääde viuldajad ning neile seltsivad veel paar kohalist isikut konservatooriumi õpilastena, siis moodus- tati päris kena kvartett.

Laulukooridest võiks mainida üsna hää- jõulist kohalist segakoori, mille juhiks on eelmainitud õpetaja. Koor esines möö- dunud aastal hääde ettekannetega, leides ka väljaspool Rakket tunnustust ja sooja poolehoidu. Orkestritest töötab tuletõrje puhkpillikoos.

Rakvere. — Sügise tulekuga alustavad tegevust eelhooja kontsertide viimistele- miseks kõik muusikalised organisatsioonid. Esirinnas sammuvad ikka „Viru-viisi vee- retajad“ (Rhvm. ja Har. Seltsi sgk.) hr. E. Rosenberg'i juhatusel, kes oma läinud- aastase koosseisu ja kõlavõime juures pak- kusid kunstiküpsset repertuaari.

Vaimuliku muusika arendamist teosta- vad Kolmainu kog. segakoor (juh. hr. R. Heinmets) ja Pauluse kog. kirikukoos (juh. hr. F. Grustam). Nimetatud koorid ühes Viru praostkonnaga olid ka käesole- val suvel 12. juunil peetava Rakvere vai- muliku laulupäeva algatajateks ja korral- dajateks, milline nii sisuliselt kui ka aine- liselt hästi õnnestus, andes hoogu vaimu-

liku muusika intensiivsemaks arendamiseks. Külalisena nimet. laulupäeval junatas hr. J. Jürgenson Tallinnast, kuna kohalikud koorijuhid hästi tulid toime neile usaldatud ülesannetes 500-liikmelise üldkooriga laulude viimistlemisel. Üldpillikooriga juhatas 1. diviisi orkestrijuht hr. E. Knude kindlalt ja asjatundlikult (mängijaid üle 100).

Ka skaudid ei ole jäänud Rakveres päältvaatajaiks muusikatöös; oma energilise meeskoorijuh hr. F. Grustami taktikepi all kuuleme vist käesoleval talvelgi sädelevat laulu.

Orkestritest, pääle Rakvere „au ja uhkuse“ 1. div. orkestri, töötab K. L. I Mlvk. puhkpilli koor (15—20 mängijat) ja K. L. Rakvere srtkv. diviisjoni sümfooniaorkester.

Kohalikud klaveriõpetajad pr. M. Mägi ja pr. Vasko on oma tänuväärt ülesande juures jälle tööle asunud. Õpilasi neilgi rohkesti. Teoreetilist õpetust (harmoonia, kontrapunkt jne.) arendavad pr. ja hr. Heinmetsad, neist esimene tegutseb ka klaveriõpetajana.

Hr. Ritsesson ja hr. Kuhlmann viiulinäingijaina toimivad ka noorte õpetamisel; neist esimene esineb tihti vaimulikel muusikaõhtuil Kolmainu kirikus solistina.

Tundub, et rakverelased lauljatena koonduvad kooridesse hoogsamalt kui varemalt, mis annab aimult hääd tunnistust eesti laulu arendamiseks ja muusikalise tegevuse viljeldamiseks.

Ka Rakvere keskkoolid said käesoleval sügisel uue diplomeeritud muusikaõpetaja hr. J. Paku, kes on lõpetanud Tallinna konservatooriumi ning varem töötanud Haapsalus ja Tartus õpetajate seminari muusikaõppejõuna.

Eelmisel aastal asutatud Rakvere Kunstiklubi on oma tegevuskavva võtnud 2 korda kuus muusikaõhtute korraldamise, kus pääle referaatide pakutakse ka ettekandeid liikmeilt, kelleks on koondunud kõik kohalikud kunstigelased.

Räpina. — 9. septembril toimus Räpina kiriku uue oreli õnnistamine. Sel puhul peeti vaimulikkude talitust kolme õpetaja osavõtul. Pääle õnnistamistalituse peeti vaimulik kontsert, kus esinesid P. Pressnikov uuel oreil, H. Kann ja R. Jõks soololauludega ning Räpina Hariduseltsi segakoor J. Karheiding'i juhtimisel. Rahvast uue oreli õnnistamisele kogunes nii palju, et samavõrd, kui mahtus kirikusse, pidi jääma ukse taha.

Tapa. — Uueks keskkooli ja gümnaas. laulu- ning muusikaõpetajaks määrati Haasomini poolt hr. Jaan Pakk, kes varem

töötas Haapsalu seminaris ja viimasel aastail Tartu pedagoogiumis lauluõpetajana. Hr. Pakk on ise ka sama kooli viistlane ja oli juba õpilasena tuntud kui tubli muusikamees-orkestrijuht. Senine lauluõpetaja hr. Treimann jääb aga edasi 1. soomusrongi orkestrijuhiks, kus oli varemgi.

Vändra. — Helilooja Mihkel Lüdigi, kes viimasel ajal peatus Pärnus, on nüüd asunud elama alatiselt Vändrassen. M. Lüdigi teatavasti arvati mullu kultuurkapitali pensionile.

VÄLISMAA

Riia muusikakiri.

Muusika suvel.

Pole mitte päris kerge pakkuda kuurordi külalistele kontsertiaas ajaviite-muusikat ja seejuures siiski hoida alal kunstilist niivood. See aga on täiel määral õnnestunud Riia ranna suvekontsertide impressaarial. Orkestrina seisib käsutades — nagu eelnevailgi suvedel — jälle radio-orkester oma nähtava juhi prof. J. Mediniga. Teise dirigendina seisib ta kõrval A. Parup. Et aga ka välismaa tõmbejõudu kasutada, angažeeriti jälle Belgradi ja Zagrebi Kuningliku Ooperi dirigent Lovro Matšitsch, keda tema eelmistest külaskäikudest publik veel hästi mäletas. Ka ei puudunud hääd solistid, nii omad kui võõrad. Siin oleks nimetada meie läti lauljaid: Friedniek-Cavarra, Mariss Vetra ja Kaktin; ooperist Vassiljev ja Vitin, proua Gothard-Bergkind ja teised. Viiulimängus astus üles tuntud kriitik Julius Sprigis, ja nimelt ühe enda kompositsiooniga — „Sengallia viiulikontserdiga“, erilise rahvamotiividel põhjeneva helitöega. Välismaa solistidest oleks nimetada N. Orlov, kelle kaunis kunst ikka muutub kordkorralt küpsemaks; siis naisviulidajad Edith Voigtländer ja Martha Linz ning sopranilaulja Anni Frint, Berliini Riigiooperist.

Vastavalt sellele jõudude mitmekülgsel koosnevusele kujunesid ka eeskavad elavateks ja huvitavateks. Eriti tuleks tõsta välja seda, et oma esiettekande käesoleval suvel elas üle arvukas kogu läti orkestri-teoseid, millistega veel kohtume talvisel hooajal kontsertsaalides. Lovro Matšitsch kasutas juhust tutvustada meid oma kodumaa — Lõuna-Slaavia — kaas-aegse muusikaga. Nii kuulsime muljeterikast sümfoonilist luuletist „Päikesepaiselised väljad“ Blagoje Bersa'lt, siis teoseid Baranovič'ilt ja teistelt.

Selle hoolitsetud mitmekesiduse tõttu oli suvistel sümfooniaakontsertidel publiku juures tugev edu. Üldiselt võidi korral-

dada 63 kontserti 30.307 kuulajaga, mis jagunes üksikutele kuurordi aedadele. Väga tagajärjekad olid populaarsed muusikaõhtud Melužis, milliseid külastasid 800—1200 inimest. Solistina astusid üles 57 kodu- ja välismaa külalist.

Aga ka teised Latvija kuurordid olid sel suvel muusikaliselt hästi varustatud. Nii omas Kemeril erilisel koostatud orkestrit noore, andeka Leonid Vigner'i juhtimisel, kelle kõrval seisis kontsertmeistrina tubli viiuldaja Arved Norit. Need kontserdid leidsid samuti palju vastuköla.

Ka Liepajas, mille ilusat supelranda ikka

rohkem külastatakse, olid oma sümfoonia-kontserdid, mis sai tõsiasjaks tänu Liepāja filharmoniale. Dirigendina tegutses Budnikov — Viin, tubli jõud.

Olgu eriliselt tähendatud, et Riia raadio sel suvel leidis olevat sobiva hoolitseda eesti kunst- ja rahvalaulu ettekande eest, milleks saadi tubli kvaliteediga laulja Osvald Mox. Tema kava sisaldab läti kui ka eesti laule ühtlases täiuslikuses. Loodetavasti jätkatakse seda hääd traditsiooni ka talvesesoonil, mis vahepeäl on alanud täiel jõul ja millest räägime järgmises kirjas.

Bernhard Lamey.

MITMESUGUST

II uute laulude võistluse tingimused 1934. aastal.

1938. a. peetava XI üldlaulupeo ja igaaastaste maakonna laulupidude ja laulupäevade kava värskendamiseks ja eesti koorilaululiteratuuri rikastamiseks korraldab Eesti Lauljate Liit 1934. a. II uute koorilaulude võistluse sega-, mees- ja naiskooridele järgmistel tingimustel:

1. Laulud olgu üldiselt üldlaulupeole ja laulupäevadele sobivad ja tehnilise raskuse poolest ühendatud kooridele jõukohased.

2. Hindamisele tulevad ainult laulud, millised kuni võistluse tähtpäevani pole trükitud ega avalikult ettekantud.

3. Laulud tulevad saata Lauljate Liidu büroosse (Tallinn, Lai 7) märgusõna all „Laulude võistlusele“ hiljemalt 1. novembriks 1934. a., kusjuures iga laul olgu märgitud varjunimega, kuna autori õige nimi ja aadress olgu sama varjunimega märgitud kinnises ümbrikus.

4. Võistlustele saadetavad laulud ei tohi olla kirjutatud autori enda käekirjaga, vaid peavad olema tundmata käekirjaga ümberkirjutatud.

5. Hindamiskomisjoni määrab Lauljate Liidu juhatus. Hindamiskomisjoni liikmed ei või võistlusest osa võtta.

6. Auhindu on kuni 5, igaüks Kr. 100. millistest nii mitu välja antakse kui mitu laulu hindamiskomisjoni poolt on tunnistatud auhinnavääriliseks.

7. Auhinna väljamaksmisega langevad auhinnatud laulud ühes kõigi autori õigustega Eesti Lauljate Liidule trükkimiseks ja ettekandmiseks 5 aasta kestel.

Tingimused võetud vastu Lauljate Liidu juhatuse poolt 1934. a. 14. juunil.

Ilmus trükist 1935. a. laulupidu noot.

Esimese uudisena algavaks muusikahoosajaks jõudis müügile „1935. a. laulupidude laulud“. See noodiraamat sisaldab 1935. a. suvel korraldatavate Pärnumaa ja Tartumaa laulupidude laulud, arvult 21, sega- ja meeskoorile.

Neil kooridel, kes tahavad võtta osa mainitud maakondlikest laulupidudest, eelolev muusikahoosaj peab mööduma eeskätt selle noodiraamatu varal, ja mida varem selle juure asutakse, seda parem! Noodiraamat sisaldab hulga täiesti uusi laule, teise hulga laule, mis alles hiljuti on näinud esimest trükimusta. Nende laulude õppimisega tuleb alata aegsasti, et eelproovideks laulud oleksid kindlalt käes. Noodiraamatuid levitab Lauljate Liit, hinnaga: Liidu liikmeile 45 senti, teistele 75 senti.

Päale eelmainitud laulupidudest osavõtavad kooride tunnevad elavat huvi selle noodiraamatu vastu ka teised koorid, kuna see noodiraamat oma võrratu odavuse juures pakub rohkesti uut ja huvitavat materjali kontsertkavade värskendamiseks.

Kaks uut vaimulikku suur-helitööd.

Meie heliloojate nooremase generatsiooni kuuluvad kaks meest, Joh. Tamverk ja Joh. Hiiob on jõudnud suvel lõpetada ulatuslikud oratooriumid, — esimene oratooriumi „Taavet ja Koljat“, teine — „Suitsev Siinai“.

„Taavet ja Koljati“ teksti on loonud piibli ainetel vaimulik luuletaja Peeter Sink. Oratoorium koosneb 3 jaost, 17 numbrist. Kaastegevad on meeskoor, sümfooniaorkester, orel ja meessolistid. Oratoorium tuleb esiettekandele Tallinnas hilissügisel Tallinna Meestelaulu Seltsi

meeskoori poolt prof. A. Topman'i juhtimisel.

„Suiitseva Siinai“ on loonud Joh. Hiiob samuti piibli järgi, valmistades sõnastuse ise. Oratooriumis on kaastegevad segakoor, meeskoor, orkester, orel ja solistid. Oratoorium koosneb 3 osast, 26 numbrist. Esiettekandeie tuleb arvatavasti „Estonia Muusika Osakonna“ poolt prof. J. Aaviku juhatusel varatalvel.

Tartumaa koolilaste laulupäev

kavatsetakse Tartumaa Õpetajate Liidu eestvõttel korraldada tuleval kevadel Tartus. Laulupäevast võtaksid osa kõikide maakonna koolide 5 ja 6 õppeaasta klassis, kokku ümmarguselt 4000 õpilast.

Juba registreeritakse 1935. a. laulupäevi.

Et aegsasti kindlustada 1935. a. suvel teataval ajal laulupäeva korraldamise eesõigust, on juba mitmel pool maal asunud laulupäevi registreerima Lauljate Liidus. Nii tahavad Kullamaa, Jõgisoo, Luiste ja Kolovere-Kalju Haridusseitsid korraldada Kullamaa IV laulupäeva 1935. a. pühapäeval enne võidupüha, registreerides selle Lauljate Liidus ja paludes samal ajal sääl ümbruskonnas laulupäevade korraldamist teiste organisatsioonide poolt mitte lubada.

Tartu- ja Pärnumaa laulupidude

korraldajad, Lauljate Liidu vastavad osakonnad, on määranud umbkaudselt kindlaks laulupidude ajad. Pärnumaa osakond kavatseb pidada Pärnumaa IV laulupeo Võidupühal ja jaanipäeval, millised teatavasti asuvad kõrvuti. Kuna aga liikus kuuldusi, et samal ajal kavatsetakse korraldada Tallinnas suureulatuslikud Kaitseliidu juubelipidustused, siis Pärnumaa laulupidu arvatavasti korraldatakse nädal hiljem. Nagu Kaitseliidu ringkondadest kuuldub, siiski vist Kaitseliit jätab eelmainitud päevad vabaks.

Tartumaa laulupidu arvatavasti korraldatakse kaks nädalat pärast Pärnumaa laulupidu.

Kindlam kord kooride vormimütside soetamisel.

Ühtlase vormimütsiga varustatud inimhulk osutab avalikkuse ees oma ühtekuuluvust ühiste sihtide eest võitlemist, üksteise toetamist. Ühtlane vormimüts kohustab: selle kandja esindab oma organisatsiooni, oma sõpru, — iga üksiku mütsikandja järgi otsustatakse terve organisatsiooni üle.

Meie organiseeritud lauljas-mängijaskonnast omavad üldmütsi vaid meeskoo-

rid. On olnud kõnet üldmütsi soetamisest ka puhkpillimeestele, kuid siin tuleb arvestada asjaolu, et enamus puhkpillikoovidest tegutseb kas kaitseliidu või tuletõrje juures, olles vormimütsidega varustatud nende organisatsioonide kaudu. Samuti on olnud kõnet Lauljate Liitu kuuluvate segakooride üldmütsist. Siiski aga on jäänud põhimõtte juure, et ühtlane vormimüts liiga suure inimhulga tarvitusel võib muutuda igavaks, nii näit. laulupeo rongikäigus. Sootumaks huvitavam on jälgida rongikäiku, milles koorid kannavad eritunnuseid.

Viimasel ajal ongi nii laulu- kui pillikoorid hakanud omale muretsema vormimütsi, ilmutades rohkem leidlikust ja maitsekust. Siin aga satutakse hädaohtu, tahtmata jäljendada juba mõnda olemasolevat vormimütsi, kuna ei olda ju kõigi nendega tuttav. Säärased juhtumeid on esinenud juba paaril korral, kus koorid protesteerivad, et äkki mingi koor hakkab kandma vormimütsi, mis neil juba kaemat aega oli tarvitusel.

Selliste juhtude vältimiseks Lauljate Liidu juhatus otsustas nõuda kõigilt oma liikmeilt, kellele olemas vormimüts (pääle šablooniliste kaitseliidu ja tuletõrje mütside), et need saadaksid vormimütsist kavandi Liidu büroosse. Samuti otsustati nõuda, et liikmed, kes võtavad tarvitusele vormimütsi, saadaksid selle kavandi enne Liidu juhatusete registreerimiseks, kus siis võrreldakse, kas uus vormimüts ei lange juhuslikult ühte mõne juba tarvitusel oleva vormimütsiga.

Muudatusi Riigi Ringhäälingus.

Teatavasti lõppes hiljuti Eesti raadio ringhäälingu senise kasutaja o.-ü. „Raadio Ringhäälingu“ kontsessioon, mille järgi ringhäälingu võttis oma kätte riik. Ühenduses sellega ilmneb tunduvalt edu meie raadioasjanduses. Paljugi sellest, mis seni sel alal eraettevõtte puudulike võimaluste tõttu on jäänud teostamata ja korraldamata, leiab nüüd läbiviimist. Meid huvitab eelkõige saatekava muusikaline osa, mis nüüd allub märksa suuremale ja sihi-kindlamale tähelepanule. On jälle palgatud orkester, esialgu küll ainult 22-mehe-line, milline kolm korda nädalas annab kontserte R. Kulli asjatundliku juhtimise all. Neile lisanduvad sagedased sümfoniakontserdid „Estonia“ ja Riigi Ringhäälingu ühendorkestrit. Neid kontserte kantakse üle „Estonia“ kontsertsaalist, mis võimaldab märksa suuremat kõlapuhtust kui seni tarvitatud väike stuudioruum. R. Kull sooritas möödunud suvel pikema matka Euroopa muusikakeskustesse, tut-

vudes ka raadisaatjate muusikalise korraldusega, milliseid kogemusi tal nüüd on võimalik kasutada uuel tööalal.

Nagu nähtub ringhäälingu saatekava üldkomitee koosoleku otsustest, tahetakse nüüdsest päle panna erilist rõhku muusikalise külje süstemaatilisele korraldusele. Kontserte tahetakse anda kindla süsteemi kohaselt (heliloojate, vormide, rahvuste jne. järgi), mispuhul enne ettekanne antakse seletusi. Korraldamisele tuleb süstemaatilisi muusikateaduslikke õhtuid, millede sõnalise osa täidab prof. A. Topman.

Erilist märkimist väärrib otsus, pühendada rohkem tähelepanu eesti muusika propageerimisele. Kavatakse kas igal nädalal või vähemalt kaks korda kuus korraldada eesti helitööde õhtuid solistide, ansamblike ja orkestri kaastegevusel.

Veel tahetakse luua lähem kontakt meie muusikaliste asutustega — konservatooriumiga, Lauljate Liiduga, Akadeem. Helikunstnike Seltsiga jne., et kasutada kõiki võimalusi meie muusikaliste ürituste esitamiseks raadio kaudu.

Raadio on kujunenud võimsaks vahendiks kultuuriliste liikumiste viimiseks laiemate hulka keskele, — selle vahendi kasutamises olime seni mõnestki muust rahvast järel. Lootkem, et nüüd meilgi selles hakkavad puhuma uued tuuled.

Tallinna Meestelaulu Selts läheb eesti muusikat Euroopasse viima.

Meie meeskooride esikoor — Tallinna Meestelaulu Selts — korraldab eeloleval sügisel pikema kontsertmatka Poolasse, Čehhoslovakkiasse, Ungarisse, Austriasse jne. oma maestro prof. A. Topman'i juhtimisel. See kontsertmatk töötab kujuneda seni korraldatud eesti muusika tutvustamisüritustest suurimaks ja ulatuslikumaks. Koor on asunud selleks hoolikale ettevalmistusele. Kavva on võetud meie meeskoori laulude parim valimik.

Selle kontsertmatka kulude kandmiseks korraldatakse mitmeid üritusi, — korjandusi ja kontserte. Pühapäeval, 9. sept. korraldati vabaõhukontsert Lauluväljal, kuhu oli kogunenud arvukas kuulajaskond, kes võimsale meeslaulule avaldas sooja kiitust.

Tallinna konservatoorium algas tööd.

Ühteaegu keskkoolidega algas tegevust ka Tallinna konservatoorium. Uusi õpilasi tuli juure 30-ne ümber. Pedagoogiline koosseis üldjoontes jäi mulluseks. Õppetöö kõrval jätkatakse õpilasohtute korral-

damist. 28. septembril on konservatooriumi 15. aastapäev. Selpuhul korraldatakse kinnine aktus, kuna avalik juubelikontsert korraldatakse oktoobri teisel poolel „Estonia“ kontertsaal. Kontserdil on kaastegevad kooli sümfooniaorkester ja õpilased-solistid.

„Eesti muusika almanak“.

Hiljuti ilmus trükist Eesti Akadeemilise Helikunstnike Seltsi väljaandel „Eesti muusika almanak I“. Raamatus esineb rida kirjutusi ja rohkesti andmeid mitmesugustelt helikunstisest puutuvatelt aladelt. H. Sakaria pakub ülevaadet Akad. Helik. Seltsi tegevusest, R. Riitsing hindab L. Neuman'i kultuuritööd, J. Aavik kirjutab P. Ramul'i ja J. Tamme üle, V. Leemets teeb järeldusi K. Bachblumile, J. Blumberg avaldab andmeid O. Hermann'i tegevusest; järeldusi pühendatakse ka S. Heinrichs'ile. Leidub veel mõtteavaldusi ja märkeid: „Mõtteid rahvuslikust muusikast“ — A. Vedro, „Pillikoovidest“ — J. Vaks, „Eesti muusika propageerimisest“ — V. Leemets; J. Paulsen vaatleb üht R. Tobias'e noorpõlve toodet. H. Tampere avaldab kaaluva ja huvitava artikli „Mõningaid mõtteid eesti rahvavärsist ja selle uurimismeetodist“. Edasi leiame andmeid eesti heliloomingu kohta; järgnevat teadet asutakse ja isikute üle. Raamat sisaldab rohkesti huvitavat ning vajalist.

Uurimismatka Setumaale

korraldas Eesti Rahvaluule Arhiiv. Märgitü üles usulisi kombeid ja fonografeeriti rahvalaulikute leelotamisi. Eriti rohkesti saadi materjali Petseri vanadekodust, mille elanike usutlemiseks kulub kolm päeva.

K. A. Hermann'i mälestussamba püstitamine luhtus.

Põltsamaa linna, K. A. Hermann'i kauaaegse kodukoha, seltskonnategelased otsustasid püstitada temale mälestussamba linnaparki. Pälele põhjalikke ja laiaulatuslikke ettevalmistusi selgus aga halb üllatus: mälestussamba valamine ebaõnnestus. Paratamatult tuli samba avamine lükata edasi. Nüüd loodetakse sellega tulla toime järgneval s. o. 1935. a. suvel.

Jõhvi Muusika Koor sai vormimütsi.

Seni meie puhkpillikoovidest vaid mõni üksik omab erinevat vormimütsi. Nende vähestega nüüd on liitunud Jõhvi Muusika Koor, võttes tarvitusele järgmisena näiva vormimütsi: mustast kalevist, alumineäär 3 sm kõrge, sellest alumine 1 sm rukkilille sinine, 2 sm helekollane. Ülemisel,

pääläe serval kollane kant, päälagi 24 sm lai. Mütsi ees kantav väike märk kujutab 1,3 sm. läbimõõduga sinises sõbris tähti „JM”, mis tähendab „Jõhvi Muusika.”

Georg Viinamägi esineb välismaal.

„Estonia” endine ooperilaulja G. Viinamägi viibib juba mitmendal aastal välismaal (varemalt Saksamaal, viimasel ajal Poolamaal), tegutsedes koorijuhina, laulupedagoogina ja kontsertlauljana. Nüüd on G. Viinamägi siirdunud Stettini, kus esineb kahe kontserdiga.

A. Redlich Eestis tagasi.

Arvid Redlich lõpetas 1931. a. prof. A. Lemba' klaveriklassi ja asus pärast seda Riia Hariduse ning Abiandmise seltsi koorijuhiks kohale, kus töötas kolm aastat. Ühtlasi ta selle aja jooksul täiendas end E. Majevski' stuudios, olles oma õpetajale ka assistendiks. A. Redlich oma kooriga esines kahel puhul Riia ringhäälingus, käis 10-dal üldlaulupeol ja laulis väliseestlaste kongressil „Estonias”. Kuna Riias välismaalasena töötamine kujunes raskeks, asus A. Redlich tagasi Tallinnasse, kus kavatseb astuda tegevusse pedagoogilisel alal. Ühes H. Laanega ta praegu valmistub ette sonaatide õhtuks oktoobri kuus.

Tänavu hõimupäevad 20. ja 21. oktoobril.

On kujunenud juba kauniks kombeks korraldada igal sügisel hõimupäevi, mispuhul leiavad esitamist ja tutvustamist soome, ungari ja eesti kultuuri ja kunsti saavutised neis mais. Tänavu korraldatakse hõimupäevad 20. ja 21. oktoobril. Laujate Liidu juhatus otsustas soovitada oma liikmeile korraldada sellal kontserte soome, ungari ja eesti helitöist, või võtta osa ettekannetega teiste organisatsioonide poolt korraldatavast pidustusest.

Kooridele seks puhuks vastavaid laule leidub noodikogus „Laule hõimupäevaks”, milline on saadaval Laujate Liidu büroos hinnaga 25 senti.

Soome muusikat Londonis.

Prof. G. Schnéevoigt'i juhtimisel esines Londoni Queen's Hallis mõne kontserdiga soome riiklik orkester. Eeskavas oli enamuses Sibelius'e teoseid, ka S. Palmgren'i klaverikontsert „Vool” Sigrid Sundgren'i meisterlikul ettekandel, Toivo Kuula' ja noorte soome heliloojate töid, millest eriliselt tähelepanu äratas Uuno Klam'i „Karljala rapsöödia”. — Samal ajal on teed leidmas inglise kontserdipubliku juure, miss Astra Desmond'i ettekandel, andeka soomlase Kilpinen'i laulud, mille meisterliku

tabavuse, vormiküpsuse ja tuumakuse esile tõstmiseks inglise arvustus ei leia küllalt kiitvaid sõnu. Kui meie eesti orkestrikompositsioonide propageerimine eriorkestri lähetamise kaudu Lääne-Euroopasse, soomlaste eeskujul, praeguste asjaolude juures osutub otse utoopiliseks, kas ei leiduks siiski meil soliste, kes võtaks emale ülesandeks näit. eesti kunstilaulu välismaal tutvustada ringreisus kontsertidel; samuti kammermuusika ansambleid? On aeg mõelda tõsiselt kavakindlale eesti muusika tutvustamisele välismaal. Meie kui väkerahva noorele kunstile suhtutaks kahtlemata häätahtlikult. Noori hinnatakse ikka häätahtlikumalt kui vanu. Klassikalise repertuaariga meie muusikud suudaksid küll vaevalt Euroopa „vallutada”, kuid eesti helitöödega võiks saalistäiegi välismaa publikut meelitada kokku. Põhjamaa muusika hää renomme aitaks selleks ka üldiselt kaasa. Muidugi nõuab see sobivaid kunstnikke, peenetaktilist reklaami, kavakindlustust ettevalmistustes, ka teatud kapitali — millised eeldused siiski ei ole nii võimatud. Ja üle kõige — ettevõtlikkust, — julgus on pool võitu!

Londoni raadio ringhäälingu (B. B. C.) sümfooniaorkester

on moodunud tegevusaastal päle igapäevaste stuudioettekannete korraldanud 18 sümfooniakontserti, 6 nüüdisaja inglise muusika kontserti (esitatud olid „keskmise põlve” heliloojad: Bax, Bliss, Delius, Elgar, Holst, Walton, Vaughan Williams) ja 6 segaeskavaga kontserti. Neist juhtis dr. Adrian Boult 19, Bruno Walter 3 kontserti, teiste juhtideks olid sir Henry Wood, sir Thomas Beecham, Felix Weingartner, sir Landon Ronald ja M. Ansermet, millest nähtub, et juhtimine on hiilgavate dirigentide kätes. Pääle ringhäälingu orkestri töötab Londonis veel ainult kaks esmajärgulist sümfooniaorkestrit: „London Philharmonic Orchestra” sir Thom. Beecham'i ja „London Symphony Orchestra” sir Hamilton Harty' juhtimisel.

Inglise arvustus avaldab häameelne selle üle, et „B. B. C.” orkester on leivanud ka tõsist inglise muusikat ja rõhutab, et ta kohus on seda tulevikuski teha veel suuremal määral. Kuidas on lugu meie eesti helitööde tutvustamisega Tallinna ringhäälingu kaudu? Hääd välismaa muusikat võiksime, lõppude-lõpuks, kuulata külluses välismaa saatejaamastki, kuid eesti muusikat ikkagi ainult eesti ringhäälingult. Seni oleme suuremaid eesti helitöid kuulanud vaid edasi antuina mõnest kontsertsaalist, milleks nüüd töötab aidata kaasa ka Riigi Ringhääling.

Gustav Holst'iga

on tänavu 25. mail siit ilmast lahkunud juba kolmas silmapaistev inglise helilooja: „Muusikaleht“ on teisel kohal juba teatanud Edvard Elgar'i (23. veebr. s. a.) surmast. Gustav Holst oli päämiselt tuntud Inglismaal, kuid sellele vaatamata oli ta looming, mis tugevasti rajanes inglise rahvamuusikal, väga lähedane rahvusvahelisele modernismile (bitonaalsuse tarvitamises, orkestratsioonis) kuid ka... ürgklassikutele Bach'ile, Hände'ile (kontrapunkti käsitamises, suurte helimasside valitsemises).

Gustav Theodor Holst sündis 21. sept. 1874 Cheltenhamis (isa rootslane, ema inglanna). On tegutsenud organistina, trombonistina, orkestrijuhina, lõpuks, aastast 1919—24, kompositsiooniõpetajana Londoni Kuningl. Konservatooriumis, pärast aga vabalt, pühendudes ainult heliloomisele. Ta oli inglise nüüdisaja muusika rajaja ning paljude inglise rahvuskomponistide kasvataja, kuulsa helilooja Charles Villiers Stanford'i (1852—1924) andekamaid õpilasi. Oma õpetajalt päris Holst eelistust suurematele vormidele, ja on saanud üheks vähestest inglise komponistidest, kes lõi monumentaalteoseid. „Jeesuse-hümn“ ühe- ja kahekordele koorile orkestriga, $\frac{5}{4}$ ja $\frac{7}{4}$ taktiliste rütmidega, julgete dissonantsidega, „Planeetid“ 7-osaline mõtterikas orkestrisüit, „Ood surmale“, koorile orkestriga, parodistlik ooper „Täiuslik narr“ j. t. kuuluvad inglise muusika raudvarra. Pääle selle on G. Holst loonud hulga teisi orkestritöid, soolo- ja koorilaule, mis pakuvad huvitavaid näiteid uusimate heliloomingu vahendite kasutamise kohta rahvapärase stiili taotlemiseks.

Gabriel Bernard,

prantsuse kirjanik, kellelt ka raamatuid R. Wagner'ist on ilmunud, suri 3. juunil Pariisis.

Alfred Bruneau †.

Juuni keskpaiku suri Pariisis Alfred Bruneau. Sündinud 3. märtsil 1857, õppis ta Pariisi konservatoriumis ja debüteeris aastal 1891 ooperiga „Unistus“ (Le rêve), millele pärast järgnes (1893—1901) kolm ooperit Emile Zola' tekstel, milline asjaolu tõi autorile naturalistliku helilooja valedkuulsuse. Iseloomustus „naturalist“ ei olnud tabav: küll aga oli Bruneau äge vagnerismi ja straussismi vastane ning püüdis lihtsusele, prantsusepärasusele, ooperi rajamisele hingeelu sisimatele nähetele, teatud sümbolismile, sääljuures tagasi kohkumata „tänsmata“ või „ebameeldivategi“ väliseffektide eest instru-

mentatsioonis, meloodikas, et aga ideed aidata võidule. A. Bruneau on loonud ka teisi oopereid (viimne etendati a. 1931), ning requiemi, siiski populaarseks on teda teinud ta rohked arvustused ajalehis ja mõned tuumakad muusikaestetiilised teosed.

Frederick Delius'e

surmaga juunikuus kaotas muusikamaailm peenima kultuuriga helilooja, kes on kirjutanud eriti palju töid suuris vormes — oopereid, oratooriumkantaate, sümfoonilisi meeledupilte, kontserte viiulile, klaverile j. p. m. Oma arenemise poolest oli Delius huvitavamaid ja mitmekülsemaid isikuid: saksa päritoluga (sünd. a. 1862 — mitte 1863 — Bielefeldist sisserännanud saksa vanemaest), Bradfordis inglise kasvatuses saanud, kaks aastat Leipzigi konservatooriumis õppinud, kus ta sõbrustas Edw. Grieg'iga, — palju reisinud, 1888. a. saadik Prantsusmaal. Fontainebleau lähedal asunud, kus ta veetis oma viimased eluaastad täiesti halvatuna ja pimedana. Eriti hiljavalt valitises Delius orkestrit, ta tööd tunduvad värviküllaste impressionistlike maalena.

2100 naelsterlingit kahjutasu lauljale.

Briti Ringhäälingu ajakirjas „Radio Times“ ilmus arvustav märkus Bach'i passiooni ettekandest raadios, kusjuures imestuti, et ringhääling palganud otse võimetu solisti evangelistiks, kes rikkunud kogu ilusa ettekande, kasutades lugematuid kordi „lõnga-h'd“ (näit. „Pi-hi-la-hatus“).

Solist Stuart Wilson leidis selles oma kutsekuulsuse ränka mahategemist ja kaebas Briti Ringhäälingu ühes arvustaja Wheatleigh'ga kohtusse, kes 21. VI. 34 tegi ekspertide andmel rehabiliteeriva otsuse, mõistes ringhäälingu maksima nõudjale £. 2000.— ja arvustaja £ 100.— kahjutasu.

„Muusikadoktori“ aukraadi

(Doctor of Music) on Canterbury pääpiiskop hiljuti annud ühele organistile 25-aastase eduka töö puhul Southwarki pääkirikus. Doktori-kraade jagab mainitud pääpiiskop keskajast säilinud paavstilt antud volituse põhjal — juura, teoloogia ja muusika alal (kuna vastava säadusliku keeluni 1858. a. isegi arstiteaduse alal!) Ei saa öelda, et selline privilegium aitab kaasa inglise muusika-doktorite „kursi“ tõstmiseks. (Muide, „doctor musicae“ tiitli eest inglise ülikoolis tuleb promoveerimisel maksta 63 inglise naela. Kena summake!)

Pidulikke ooperietendusi

korraldati Benjaminio Gigli' (kuulsa tenori), Toti del Monte' j. t. kaastegevusel 28. VII.—15. VIII. Verona areenil (Itaalias). Kanti ette Ponchielli' „Gioconda”, Giordano' „André Chénier”, Donizetti' „Lucia di Lammermoor”. Juhatas Gino Marinuzzi.

Rahvusvahelised muusikapidustused

peeti 12.—15. augustini Genfis 140 puhkpilliorkestri, sümfooniaorkestrite ja kooride osavõtul. Pääle selle oli korraldatud umbes 100 solisti võistlused viiuli, klaveri ja laulu alal. Esitatud oli 11 riiki, neist kõige enam Prantsusmaa (92 muusikaseltsi), Itaalia (22 s.) Šveits (10 s.). Päältkululajaid oli ligi 20.000.

Pariisi konservatooriumis

juulikuus peetud traditsioonilisel klaverivõistlusel kanti ette Chopin'i ballaad solminööris neljakümne üheksa noore pianisti (päämiselt naise) poolt. Vaene žürii oli püsti hädas — pääleegi esines ainult üksikuid häid soliste suure hulga keskpäraste kõrval. Siiski jagati auhindu ohtralt...

Avastati Beethoveni käsikiri.

Münchenis avastati Beethoveni „Klaveri fantaasia” partituuri käsikiri, mis on kirjutatud autori oma käega. Ainult mõnede pillide partiid arvatakse olevat kirjutatud hiljem juure teiste heliloojate poolt. Käsikiri koosneb 166 leheküljest.

Kadunud teoseid Joseph Haydn'ilt

on mõne aja eest suurel hulgal hõõmi ja moraavia lossides ja vaimulikes asutistes avastanud kuulsa Haydn'i-uuriija prof. Adolf Sandberg. Nähtavasti ulatab seni tundmata leitud teoste arv 181-ni. Siia kuulub 10 keelpillikvartetti, 7 õmbalsonaati, 31 keelpillitriot, 55 orkestri-kasatsiooni (sümfoonietid ajaviitemuusika) ja 78 (!) täielikult väljatöötatud sümfooniad. Kümme-kond sümfooniad tunnustatakse silmapaistvaiks, suuriks tööks. Mainitud töist on mõni juba saksa ringhäälingus antud edasi.

Anton Bruckner'i muusikast

hädad ülevaadet pakkusid Rahvusvahelise Bruckneri-Seltsi poolt 2.—4. septembrini Aachenis korraldatud Bruckneri-pidustused, millele juba varakult oli annud üles küllalisi ka Prantsusmaalt, Rootsis, Hispaaniast, Soomest j. m. Eeskavas oli I (algkuul), V, IX ja „die Nullte” sümfoonia, messid, b-moll ja e-moll, 112. psalm ja keelpillikvintett.

W. Furtwängler'i juhtimisel

etendati hiljuti suurima menuga Pariisi ooperis Wagneri „Tristan” ja „Laulumeistrid” (viimane ooper esimest korda Pariisis saksa keeles).

Uus kirikumuusika instituut

(vastukaaluks senistele?) avatakse 1935. a. aprillis Dr. Hoch'i konservatooriumi haruna Frankfurdis M/ä.

Traditsioonilise „Deutsches Tonkünstler-festi”

korraldas 3.—7. juunini Wiesbaden'is „Allgemeiner Deutscher Musikverein” (asutatud 1859. a. Liszt-Wagner'i muusika suuna propageerimiseks). Eeskavas oli teoseid Richard Strauss'ilt ja saksa keskmise põlvkonna heliloojalt: K. Holler, G. Schwickert, G. Emmerz, H. Erdlen, E. Dressel, Fr. Moser, R. v. Mojsiovicz, W. Kempff ja Gottfr. Müller. Peale selle M. v. Schillings'i ooper „Pfeifertag” ja Götz'i „D. Widerpänstigen Zähmung”. Kammermuusikalisisid teoseid aratas tähelepanu Schubertlik gitarritrio (viulu, viola, gitarr) austerlaselt Anton String'ilt.

Baseli muusikapidustused,

mis peeti tänavu mais, tutvustasid publikut seni ettekandmata Schubert'i laulumänguga „Söbrak Salamankast”. Kahjuks oli see vähenõudlik kaheosaline teos lavastajate poolt moonutatud kolmeosaliseks palade lisamisega Schubert'i teistest teostest.

Salzburgi muusikapidustused

algasid tänavu 28. juulil Beethoveni „Fidelio” R. Strauss'i juhatusel. Ettekandele tulid veel kolm Mozart'i ooperit, R. Strauss'i „Roosikavaler”, Weberi „Oberon” (Bruno Walter'i juhatusel) ning „Tristan ja Isolde”. Pääle selle anti viis koorikontserti, müsteerium „Igamees” Max Reinhardt'i juhatusel j. m.

Saksa riiklise muusikakoja solistide võistlustel

tuli võitjaks (140 võistleja hulgast): Ilse Huhn-Irmschler (Hannoverist), sopran — W. Rabot'i õpilane; prl. Ferry Gebhardt (Altonast), pianist — prof. Ervin Fischer'i ja prof. Jolles'i õpilane; Karl Delseit (Kölnist), pianist — prof. Uzielli õpilane. Pääle selle sai 35 osavõtjat kiituskirju. Mainitud kolme laureaati soovivad välismaale kontsertantidena saksa muusikute ametibüroo „Reichsmusikerschaft'i” kontserdisakond (Berlin-Charlottenburg, Fasanenstr. 6). „Vahetuskaubana” võimaldatakse esinemist Saksamaal kolmele vastava välisriigi kunstnikule.

Rahvakonservatooriumid

iseenesest ei ole uus mõte. Kuulus oli omaajal, näiteks, Rimski-Korsakov'i rahvakonservatoorium Peterburgis, ka Helsingis töötavat rahvakonservatoorium edukalt. Juuni alul avati Saksas, Krefeldi linnas, rahvamuusikakool, mis on huvitav selle poolest, et tahetakse õpilasi kasvatada aktiivsele muusikategvusele hää kodumuusika, koorimuusika, ühe sõnaga — koduruumide akustilistele tingimustele sobiva muusika alal. Õpetatakse eeskätt plokkvile (otsevile), lauto- ja gamma-mängu. Õpetus on maksuta. Kooli peab ülal „Rahvamuusikakooli Sõprusring“ liikmemaksudega. Juhatajaks on Helmut Mönkemeyer. Kuigi sellised ettevõtted iseenesest on puht saksa rahvuslikud, väärivad nad (teatud eeskuju mõttes) ka meie juhtivate muusikategelaste tõsist tähelepanu. Teatavasti ongi eesti kooles võtmas maad sääraseid üritusi keelpilli- ja viiespillionkestrite näol. Seda tuleks rahva sekka viia vastavate õppekeskuste kaudu. Oma eesti repertuaar sigiks iseenesest.

„Tööta muusikute huvides“

on saksa muusikute kutseesinduse, Riigi Muusikakoja, president avaldanud määruse, millega kutselistel muusikutel keelatakse tasuta esinemine, kui sellega riivatakse kutsemuusikute huve. Selle määruse vastu eksimine loetakse „usaldatavuse puuduse tunnuseks“ ja karistatakse väljaheitmisega kutseühingust, mille tagajärjel süüdlane kaotab muusiku kutseõigused.

Aaria päritoluga

saksa heliloojaille korraldab Preisi kunstiakadeemia muusikaosakond kammermuusikaliste helitööde võistluse (I auhind 1250 rmk., II — 750 rmk.). Oleks nali, kui parima auhinnatud helitöö anontüümne autor ümbriku avamisel osutuks siiski mitteaarialaseks.

Rootsi rahvaviuldajate

aastapidu leidis aset augustis, prints Wilhelmil juuresolekul, rootsi kuninga suvère-

sidentsis Tullgarnis. Kanti ette enamasti polka- ja valsitaolisi palu, paarisaja aasta vanuseid kuid ka omalooduid. Eriti suurt aplausi saavutasid kõige vanem (90-aastane) ja kõige noorem (11-aastane) esin-daja. Üldse võttis osa 50 viuldaajat. Auhinna komisjonis oli muude seas ka üks Stockholmi konservatooriumi professor. — Viul on Rootsis, muide, rahvapillina äärmiselt populaarne, palju enam kui meil.

Muusikaharrastuse kohutavast kahanemisest

Ameerika Ühendriikes kõnelevad Ameerika Autorikaitse Ühingu andmed, mida mainib ka „Daily Herold“ tuntud muusikaarvustaja M. Brooks: 1929. aastal toodeti USA's 141.000 klaverit, 1931. a. vaid 51.000. 1932. a. müüdi $\frac{1}{40}$ (!), 1927. aastal müüdü grammofooniplaatide arvust. Seitsme aasta eest müüdi lööklaulu „Ramona“ noote 1.750.000 eksemplaari, nelja aasta pärast palju suurema menu saavutanud „Stein Songi“ 900.000 eks. Aasta pärast osutus suurimaks tiraažiks „vaid“ 400.000 eks.; tänavu oleks kirjastaja õnnelik, müües läbi 100.000 eks. menukamat šlaagerit. 8000 päält on muusikaäride arv taandunud 2000-ni. Ent sääljuures, ütleb Brooks, „praegu pakutakse muusikat avalikult rohkem kui kunagi varemalt kogu maailma ajaloos“ — raadio kaudu, mis osutubki tähtsaks teguriks mainitud nähete põhjustamisel, kõnelemata Ameerika majandusl. kriisist.

Palestiina konservatoorium

muusika ja lavakunsti osakonnaga avati möödunud aasta sügisel Jerusalemmas. Direktoriks on Emil Hauser, endine Budapesti kvarteti juhataja. Konservatooriumil on üle saja õpilase.

Brasiilia muusikale

pühendatava ajakirja „Revista Brasileira de Musica“ esimene number ilmus s. a. märtsis Rio de Janeiro ülikooli rahvusliku muusikainstituudi väljaandel.

NALI NALJAKS

Ega see ei takista!

See on alati olnud nõnda, et kui kõrge riigivõimu karmid korraldused või ka korraldamatused hakkavad kodanikkudele mõndapidi hinge päälle, siis minnakse kõrgele riigivõimule „märku andma“ märgukirjadega ja „mürgusõnadega“; saadetakse deputatsioon, delegatsioon või kuidas seda

ka ei nimetataks. Juba vanasti käisid meie esisad kaugele keisritele ja kuberneridele palveid esitamas, ning veel tänapäeval meie kunstirahvas rändab Toompäele, kui kusagilt „king pigistab“, et anda üle ministrihärrale või ka esimesele kodanikule oma härdad palved ja südamlükud soovid.

Otse nagu see leidis aset selgi suvel: kunstrahva päevamurena kerkis ootamatult küsimus, millise lahendamise ühe ministrihärä poolt toimus sootumaks teisiti, kui see kunstrahvale oleks olnud soodus!

Mis muud kui ruttu-ruttu delegatsioon kokku ja Toompääle „märku andma“!

Kerge on öelda, et ruttu-ruttu delegatsioon kokku, aga katsu sa seda saada ruttu-ruttu suvisel ajal, mil iga kunstinimenegi on pugenud ära Tallinnast, puhkama ja inspiratsiooni koguma maasüdamesse! Ja kes on kohal, see on siis kas haige, ametisse otseselt needitud või värvib oma maja aknaid. Nimelt A. Vedro värvis oma maja aknaid ning tõrjus sellepärast kategooriliselt endast eemale kõik, mis kuidagi oli seoses delegatsiooniga ja ministrihäräga.

Ja kui siis võimaluste ring sai täis ning delegatsiooni ilka veel ei olnud koos, siis pöörduiti telefoni teel veel kord Vedro' poole, et ole ometi hää mees, tule pooleks tunniks Nõmmelt Tallinna Toompääle, ohverda see aeg üldsuse huvides!

„Aga ma ei saaks küll kuidagi aega, lõpetan maja akende värvimist!“ ohkab häiritud Vedro vastu telefonisse.

„Kuule, sa võta õige oma maja aknad kaasa ja nokitse neid ministri juures edasi võõbata, ega see sul rääkimist ei takista!“ tuli Tallinnast meeleheitlik vastus.

Ma nägin küll!..

Kui Julius Vaks oli veel noor trompetist Tartus Aug. Viera' orkestris, siis sai temale kombeks oma söögikorrad õiendada teatavas teemajas klaasi tee, prantssaija ja kolmekopikalise vorstikese varal. See maksis teatava arvu kopikaid, ja kui see arv kopikaid leidis, siis oli ka söögikord kindlustatud.

Ühel sellisel „kindlustatud“ korral kõnealune märkab pääle porsjoniga valmis saamist heitunud, et vajalised kopikad, ja muidugi ainukesed kopikad, puuduvad taskust! Ei aita mitmekordne kõigi taskute hoolikas puistamine, — kus midagi ei ole, sellest ei võta surmgi midagi, ütleb vanasõna! Kadunud!

Seisukord muidugi on väga piinlik, — kuidas lähed peremehe juure ja ütled, et vabandage, mul ei olegi raha! Oleks kin-

del, et sellele järgneks protokoll, väljaviskamine, skandaal, vast koguni koha kaotamine Viera' juures, kes sallis väga seda, et tema „moosekandid“ oleksid „anständig“!

Nii siis: prauh! püsti, müts pähe, uksest välja ja jalgadele tuld! Alles kolmandas neljandas tänavas julgeb õnnetu moosekand peatuda ning veel kord taskuid läbi sorida. Ja mis te ütlete! — kopikad on siiski ühes neist kahekümneviiest taskust, milliseid rätsepakunsti kõrge luulelend on pühendanud meesterahva riietusele!

Ja aus moosekand pöördub säälsamas, ruttab tagasi teemajja, astub otse peremehe ette ja sõnab:

„Vabandage, ma unustasin ennist maks-mata!“

„Ma nägin küll, et sa unustasid!“ lööb elutargalt peremees käega. „Sest mõni asi! Oled ju vana kunde!“

„Ead timmis killed.“

Räägitakse, pääle sõjaaega, mil üle meie maa leidis laialt „vana sakste kraami“, teatavatest pottidest kuni kontsertklaveriteni, saanud üks muusikaäri kusagilt provintsist järgmise kirja:

„Palugs pagassikka sata neli klaveri kiild, teraksest, mis passivad sagste vanase klaverise banna. Aga seadge niid kiilet easti enne timmi et mull onal klaveritimmiat jäle põlegs vaia kudsuta kali raha iist, nagu teinekort saadsite timmimada kiiled. Ausduseka N. N.“

Georg Gershwin'i

(sünd. 26. IX. 1898 Newyorgis) peetakse praegusel ajal tuntuimaks ameerika modernistiks. Ta teosed baseeruvad päämiselt džässmuusikal, olles jõhkruseni julged ja hoolimatud. Ent Gershwin'i talent olevat vastuvaidlematu. Siin üks anekdoot Gershwin'ist:

Keegi ameeriklanna oli palunud kuulsa orkestrijuhi Toscanini ühes Gershwin'iga lõunastama. Pärast söömist tehti muusikat ja Gershwin mängis klaveril oma „Rhapsody in Blue“.

Majaproua pöördus Toscanini poole ja ütles:

„Signor, ma tean, teie armastate muusikat!“

„Jah, jah!“ vastas kõnetatav, „kuid ärge siiski peatage teda.“

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keelatud.

PÄATOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kollegium: R. RITSING
A. ÜKSIP, E. REINING, A. LOORITS

Väljaandja *Eesti Lauljate Lilt*, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

A-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Plikk 42. 1934

Villespillid

valmis saanud. Soovitage
võistlemata hindadega

Sopran Kr. 3.75

Alt „ 8.50

Tenor „ 12.—

Bass „ 21.—

Suuremal hulgal 0/0 0/0

Keelpillid, nende osad, kastid ja keeled tuntud häduses alati saadaval. Parandused hästi ja odavasti.

August Kristall'i

keelpillide tööstus.

Tallinn, V. Pärnu mnt. 12, tel. 462-60.

Dipl. helikunstnik
ARVID REDLICH

Klaveri- ja teooriatunnid, kontsertsaade.

Address:
Suur-Karja 9-2-a, Tallinn.
Kõnetunnid 11-12 ja 3-4.

P. PRESSNIKOFF

Kontsert, saade, tunnid, klaver ja orel.

Tallinnas ja väljaspool.
Tallinn, Pikk 66-1.

AUGUST PERMANN

O-ü „Esto-Muusika“ ja Tallinna Konservatooriumi klaverimeister ja -häälestaja.

Tallinn, Vambola tän. 8-15, telef. 453-26.

NIINA MURRIK-POLONSKY

klaveristuudio

Tallinn, Tõnismägi 7. Tel. 449-58.

Kõnetunnid 9-10 ja 4-6.

Eesti noorsoo armsaim noot!

Riho Päts

Klaveripalad lastele

Eesti rahvaviisidel

I vihk Kr. 1.50

II „ „ 1.50

I/II „ „ 2.50

Saadaval Lauljate Liidu büroos
Tallinn, Lai 7.

„1935. a.

laulupidude laulud”.

Tartumaa III ja
Pärnumaa VI
laulupidude laulud.

Sisaldab 21 sega- ja meeskoori laulu, neist rohkesti esmakordses väljaandes.

Hind: Lauljate Liida liikmeile 45 snt.
teistele 75 senti.

Müügil: Lauljate Liidu büroos,
Tallinn, Lai 7.

Ei tohi puududa

ühelgi helikunstnikul, muusikasõbral
muusika-asutusel, raamatukogul, kul-
tuurisõbral

„Eesti Muusika Almanak I“

SISUS: huvitavaid artikleid meie omamuusika arengust viimaste aastate jooksul tuntumate muusikameeste sulest.

Informatsiooni osas: täieline eesti helitööde nimestik, ülevaade eesti muusika-asutistest, täieline eesti muusikategelaste nimestik ühes aadressidega, müügil olev eesti muusikakirjandus j. p. m.

Hind Kr. 1.—

PÄÄLADU LAULJATE LIIDUS, TALLINN, LAI 7.

Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali Kirjastusfondi

uudisväljaandeid:

- A. Vedro: „Eesti Rapsodia nr. 2“ klaverile. Kr. 2.70.
R. Päts: „Laste ringis“. Laulutsükl I. . . . . „ 1.80.
A. Karafin: „Legend“ viiulile. . . . . „ 1.90.
H. Känd: „Poème d'amour“ violoncellole. . . . . „ 1.—.
A. Kapp: „Minu süda, rõõmustele!“ orelile. . . . . „ 1.—.

Pääladu ja üksikmüük Lauljate Liidu büroos, Tallinn, Lai tän. 7.